

KARŞILIKSIZDIR İŞLEMİ YAPILMASINA SEBEBİYET VERME SUÇUNUN İCRA CEZA MAHKEMESİNDE YAPILACAK OLAN YARGILAMASI HAKKINDA BİR İNCELEME

An Analysis Of The Criminal Court Of Enforcement Trials On The Issuance Of Dishonoured Cheques

Yrd. Doç. Dr. Hakan ALBAYRAK¹ - Yrd. Doç. Dr. Ahmet BOZDAĞ²

Geliş Tarihi: 08.06.2017

Kabul Tarihi: 07.12.2017

ÖZET

6728 sayılı Yatırım Ortamının İyileştirilmesi Amacıyla Bazı Kanunlarda Değişiklik Yapılmasına Dair Kanun ile 5941 sayılı Çek Kanunu' nda bazı değişiklikler yapılmıştır. Bu değişikliklerden en önemlisi karşılıksızdır işlemi yapılmasına sebebiyet vermenin yeniden bir suç olarak tanımlanarak buna sebebiyet veren hakkında adli para cezasına hükmedilmesidir. Bu suçun yargılması ise icra ceza mahkemelerinde gerçekleştirilecektir. Kanun koyucu, bu düzenlemeler ile çeki ticari hayatta daha etkin kılmayı ve yargılamayı da hızlandırmayı hedeflemiştir.

Bu makalede öncelikle karşılıksızdır işlemi yapılmasına sebebiyet verme suçu kısaca incelenecektir. Bu anlamda adli para cezasının niteliği, infazının nasıl yapılacağı ile bu cezanın anayasa hukuku açısından sıkıntılı noktalarının olup olmadığı ve bu suçun bir icra suçu olup olmadığına bakılmaya çalışılacaktır. Daha sonra ise icra ceza mahkemesinde yapılacak olan yargılamanın özellikleri incelenecektir. Bu çerçevede yetkili mahkeme, şikâyet hakkına kimin sahip olduğu, yargılama usulü, kanun yolları ve icra ceza mahkemesinin göreve başlama tarihi özel olarak incelenmeye çalışılacaktır.

Anahtar Kelimeler: 5941 sayılı Çek Kanunu, Karşılıksız çek, İcra ve İflas Kanunu m. 349, İcra ceza mahkemesi, Adli para cezası

ABSTRACT

With the Law No. 6728, some amendments were made in the Check Law No. 5941. The most important of these changes is the reinstatement of the judicial monetary penalty as a sanction for no provision of a check. The prosecution of this crime will be carried out in Executive Criminal Court. With these regulations, the legislator aimed to make the check more effective in commercial life and accelerate the trial.

First of all, this article will briefly examine the crime of non-payment checks. In this sense, the nature of the judicial penalty will be examined to see how the execution will be conducted and whether this penalty is in line with the Constitution. Afterwards, the characteristics of the trial examined. In this framework, the competent court, the trial procedure, the remedies, and the start date of the referral court will be tried to be examined privately.

Keywords: Cheque Law No: 5941, Dishonoured cheques, Execution and Bankruptcy Law article no: 349, Executive criminal court, judicial monetary penalty.

¹ Çukurova Üniversitesi Hukuk Fakültesi Öğretim Üyesi, Medeni Usul ve İcra İflas Hukuku Anabilim Dalı, hknalbayrak@hotmail.com.

² Gaziantep Üniversitesi Hukuk Fakültesi Öğretim Üyesi, Ceza ve Ceza Muhakemesi Hukuku Anabilim Dalı, bozdaghukuk@gmail.com.

GİRİŞ

Karşılıksız çek keşide etmenin başlı başına ayrı bir suç oluşturması ve cezalandırılması görüşü çeşitli tasarımlarda benimsenmiş ve nihayet 03.04.1985 tarihinde yürürlüğe giren 3167 sayılı “Çekle Ödemelerin Düzenlenmesi ve Çek Hamillerinin Korunması Hakkında Kanun” ile “karşılıksız çek keşide etme” özel bir suç tipi olarak kanunlaşmıştır. Daha sonra 2003 yılında 4814 sayılı Kanun ile 3167 sayılı Kanun’ da önemli değişiklikler yapılmıştır³. 4814 sayılı Kanun’ da karşılıksız çekte hapis cezası kısmen kaldırılarak sadece karşılıksız çek suçunu tekrar edenlere hapis cezası verileceği öngörülmüştür. Ayrıca ilk defa güvenlik tedbiri olarak “çek düzenleme ve çek hesabı açma yasağı” yaptırımına da yer verilmiştir. Daha sonra 14.12.2009 tarihli 5941 sayılı Çek Kanunu ile 3167 sayılı Kanun tamamen yürürlükten kaldırılmıştır⁴. 5941 sayılı Kanun’ da ayrıca karşılıksız çek keşide etme suçu “karşılıksızdır işlemi yapılmasına sebepiyet verme” suçu olarak düzenlenmiştir⁵. Ancak 31.1.2012 tarihinde 6273 sayılı Kanun ile Çek Kanunu’ nda değişiklik yapılarak “karşılıksızdır işlemi yapılmasına sebepiyet verme fiili suç olmaktan çıkarılmıştır⁶. İşte 09.08.2016 tarihli 6728 Sayılı Yatırım Ortamının İyileştirilmesi Amacıyla Bazı Kanunlarda Değişiklik Yapılmasına İlişkin Kanun⁷ ile 5941 sayılı Çek Kanunu’ nda yapılan değişiklikler neticesinde artık “karşılıksızdır işlemi yapılmasına sebepiyet verme suçu” için yeniden sadece adli para cezası içeren bir yaptırımla karşılaşılacaktır.

Karşılıksızdır işlemi yapılmasına sebepiyet verme suçuna yönelik olarak verilecek olan bu adli para cezasında görevli mahkeme artık icra ceza mahkemeleri olacaktır. İşte inceleme konumuz, artık icra ceza mahkemelerinde görülecek olan bu “karşılıksızdır işlemi yapılmasına sebepiyet verme suçu” yargılamasının göstermiş olduğu özellikler olacaktır.

I. GENEL OLARAK “KARŞILIKSIZDIR İŞLEMİ YAPILMASINA SEBEBİYET VERME SUÇU”

Karşılığı bulunmayan çeker karşı hukuki yaptırımlar, bu yaptırımlara başvurma usulü ve talep edilebilecekler TTK’ da genel olarak düzenlenmiştir. Karşılığı bulunmayan çeker karşı cezai yaptırımlar ise hukukumuzda zamana göre farklı düzenlemelere tabi olmuştur⁸. Çekin ekonomik hayattaki önemi dolayısı

³ RG. 8.3.2003, S. 25042.

⁴ RG. 20.12.2009, S. 27438.

⁵ Doktrinde Özgenç, özellikle “karşılıksızdır işlemi yapılmasına sebepiyet verme suçu” tabirini kullanmaktadır, Bkz., **ÖZGENÇ**, İzzet: Çek Kanunu, Ankara 2017, s. 6.

⁶ RG. 3.2.2012, S. 28193 (mükerrer).

⁷ RG. 9.8.2016, S. 29796.

⁸ **DÖNMEZER**, Sulhi: Karşılıksız Çek, İHFM 1977, C.XLIII (C. 43), S.1-4, s. 307, (İnternet Erişim Adresi; <http://www.journals.istanbul.edu.tr/iuhfm/article/view/1023004424>); **HACIOĞLU**, Caner: “Son Yasal Değişiklikler Çerçevesinde Karşılıksız Çek Keşide Etme Suçu Üzerine Bir

ile hem alacaklıların haklarını korumak hem de ekonomik hayatın aksamasını önlemek amacıyla bu husus, özel yaptırımlara bağlanmak istenmiştir⁹. Karşılıksız çek keşide etme suçu konusunda iki temel yaklaşım mevcuttur¹⁰. İlk yaklaşım, karşılıksız çek keşide etmeyi dolandırıcılık suçunun kapsamı içerisinde ele almaktır¹¹. Nitekim hukukumuzda ilk olarak bu yaklaşım kabul edilmiştir. 1985 tarihli ve 3167 sayılı Çekle Ödemelerin Düzenlenmesi ve Çek Hamillerinin Korunması Hakkında Kanun' a kadar karşılıksız çek keşide etme eylemi, ceza hukuku mevzuatımızda suç olarak düzenlenmemiş, bu konuda özel bir düzenleme de yapılmamıştır¹². Türk Hukukunda benimsenen bu birinci yaklaşım, dolandırıcılık suçunun unsurlarının oluşumundaki zorlukların karşılıksız çek keşide etmeyi yaptırımsız bıraktığı, bunun da karşılıksız çek keşide etmeyi arttırdığı, ticari hayatta çeke olan güveni azalttığı gerekçeleriyle, çeki ilişkin özel bir düzenleme yapılması ihtiyacı doğduğu savunularak bırakılmıştır¹³. İkinci yaklaşım ise, karşılıksız çek keşide etmeyi özel hükümlerle cezalandırmayı kabul eden yaklaşımdır¹⁴. 3167 sayılı Kanun' un kabulü ile birlikte artık Türk Hukukunda ikinci yaklaşım kabul edilerek, karşılıksız çek keşide etme, özel bir kanunla dolandırıcılık suçundan ayrı olarak, özel bir suç tipi şeklinde cezai ve idari yaptırımlara bağlanmıştır. Bu şekilde, çekin karşılığının bulunmaması sebebiyle keşidecinin hapis tehdidi altında olmasıyla

İnceleme", AÜEHFD, C. VII, S.1-2, Haziran 2003, s. 131, (İnternet Erişim Adresi; http://eski.erzincan.edu.tr/birim/HukukDergisi/makale/2003_VII_7.pdf).

⁹ **YILDIRIM**, Zeki/ **ÇETİNTÜRK**, Ekrem: "İbraz Edilen Çekle İlgili Olarak Karşılıksız İşlemi Yapılması Halinde Nasıl Bir Yaptırım Uygulanması Gerektiği Sorunu", TBB Dergisi, Yıl 2012, Sayı 103, s. 27- 84, s. 30, (İnternet Erişim Adresi; <http://tbbdergisi.barobirlik.org.tr/m2013-103-1227>).

¹⁰ **DÖNMEZER**, s. 306; **HACIOĞLU**, s. 130; **KAYANÇİÇEK**, Murat: "5941 sayılı Çek Kanunu'na İlişkin Eleştiriler ve Değişiklik Önerileri (Uygulama ve Doktrin)", TAAAD, Cilt:1, Yıl:3, Sayı:8, s. 261-292, s. 264, (20 Ocak 2012) (İnternet Erişim Adresi; www.taa.gov.tr/.../5941-sayili-cek-kanununa-iliskin-elestiriler-ve-degisiklik-onerileri-).

¹¹ **DÖNMEZER**, s. 306; **KILÇIK**, Sevcan: 5941 Sayılı Çek Kanunu ve 6102 Sayılı Ticaret Kanunu Çerçevesinde Çek Hamillerinin Korunması, Gaziantep Üniversitesi SBE, Yayınlanmamış Yüksek Lisans Tezi, s. 54.

¹² Karşılıksız çekle ilgili özel bir düzenlemenin bulunmayışı, Türk Ticaret Kanunu' nun ilgili maddeyle ilgili Türkiye Büyük Millet Meclisi' ndeki görüşmeleri sırasında gündeme gelmiştir. Yapılan tartışmalar neticesinde "karşılıksız çek keşide etme" eyleminin yaptırıma bağlanmasına ilişkin özel bir düzenlemeye ihtiyaç bulunmadığı zira eylemin, o gün yürürlükte bulunan mülga 765 sayılı Türk Ceza Kanunu' nda düzenlenen "Dolandırıcılık" suçunun unsurları kapsamında kalması halinde cezalandırılabilceği değerlendirilmiştir (**DÖNMEZER**, s. 306, 314; **HACIOĞLU**, s. 131 **YILDIRIM/ ÇETİNTÜRK**, s. 30), **HELVACI**, Mehmet: "Çek Kanunu Tasarısı'nın Genel Olarak Değerlendirilmesi", BATIDER, C. XXV, S. 4, Y. 2009, s. 229-251, s. 232.

¹³ **YILDIRIM/ ÇETİNTÜRK**, s. 31, **CANBOLAT**, Selahattin, "Çekle Ödemelerin Düzenlenmesi ve Çek Hamillerinin Korunması Hakkındaki 3167 Sayılı Kanun İle İlgili Bir İnceleme" ; Ankara Barosu Dergisi, Yıl 1985, Sayı 2, s. 258.

¹⁴ **DÖNMEZER**, s. 307, **HACIOĞLU**, s. 131.

alacakların tahsili konusunda daha çok güven yaratması hedeflenmiştir¹⁵.

3167 sayılı Kanun' un uygulanması sonucunda yaptırımların ağır olmasından dolayı sorunlara yol açması nedeniyle ve Avrupa İnsan Hakları Sözleşmesi' nin 4 nolu Ek Protokolü' nün m. 1 hükmü çerçevesinde Anayasa m. 38' e eklenen "Hiç kimse, yalnızca sözleşmeden doğan bir yükümlülüğünü yerine getirememesinden dolayı özgürlüğünden alıkonulamaz." hükmü ile "ekonomik suça ekonomik ceza" ilkesinin hayata geçirilmesi amacıyla, 4814 Sayılı Kanun ile önemli değişiklikler yapılmıştır¹⁶. 4814 sayılı kanun ile karşılıksız çeke ilişkin yaptırımda önemli bir değişiklik yoluna gidilerek, ilk kez karşılıksız çek keşide eden kişiler bakımından hapis cezası yerine, çekin üzerindeki bedeli kadar adli para cezası (ağır para cezası) verilmesi, ancak ekonomik hayattaki çekin itibarını sarsmamak amacıyla, bu eylemi tekrar gerçekleştirenler açısından hapis cezası verilmesi düzenlenmiştir¹⁷. Ayrıca suçun soruşturma ve kovuşturma usullerine ilişkin özel hükümler getirilmiştir¹⁸.

20.12.2009 tarihinde yürürlüğe giren 5941 sayılı Çek Kanunu ile 3167 sayılı Kanun tamamen yürürlükten kaldırılarak yeni bir kanun düzenlenmiştir¹⁹. Bu Kanun' da 3167 sayılı Kanun' dan farklı olarak karşılıksız çek keşide etme suçu için "karşılıksızdır işlemi yapılmasına sebepiyet verme suçu" tabiri kullanılmıştır²⁰. 5941 sayılı Kanun döneminde de adli para cezası yaptırımına devam edilmekle birlikte, karşılıksız çek keşide eden açısından çek düzenleme ve çek hesabı açma yasağı yaptırımını da getirilmiştir²¹.

6273 sayılı Çek Kanunu'nda Değişiklik Yapılmasına Dair Kanun ile 5941 Sayılı Çek Kanunu' nda tekrar bir değişiklik yoluna gidilmiştir. Bu sefer de 5941

¹⁵ **SANCAR**, Türkân: "Ekonomik Suç Gerçekliği Karşısında 'Ekonomik Suça Ekonomik Ceza' Söylemi", Çekler Hakkındaki 3167 Sayılı Kanunla İlgili Adalet Bakanlığı Taslağı ve Karşı Görüşler Sempozyumu, Bildiriler-Tartışmalar-Panel, Ankara 2002, s. 22.

¹⁶ **REİSOĞLU**, Seza: Türk Hukukunda ve Bankacılık Uygulamasında Çek, Ankara 2003, s. 411; **ÇETİNER**, Ufuk: "Anayasanın 38. Maddesinin Değişmesi Sebepiyetle Karşılıksız Çek Keşide Etme Suçu ve İcra İflas Suçları Bakımından Ortaya Çıkan Hukuksal Durumlar", Ankara Barosu Dergisi, Yıl 2002/1, s.173-181, s.181, (İnternet Erişim Adresi; <http://www.ankarabarusu.org.tr/siteler/ankarabarusu/tekmakale/2002-1/6.pdf>) ; **HELVACI**, s. 231.

¹⁷ **HELVACI**, s. 232; **HACIOĞLU**, s. 132; **YILDIRIM/ ÇETİNTÜRK**, s. 36.

¹⁸ **HACIOĞLU**, s. 132.

¹⁹ **REİSOĞLU**, Seza: Çek Hukuku, Ankara 2011, s. 34.

²⁰ Çek Kanunu' nda "sebepiyet verme" ibaresi özellikle uygulayıcıların hafızalarına uzun yıllar boyunca kazınmış eski TCK' nın m. 455' teki "tedbirsizlik ve dikkatsizlikle yaralamaya sebepiyet verme" ibaresi ile olan benzerliği nedeniyle bu suçun da taksirle işlenebileceği şeklinde yanlış algılamalara neden olmaktadır. TCK' da "sebepiyet verme" ifadesini içeren suç tiplerine yer verilmiştir. Bu tip suçlar ancak kasten işlenebilecek suçlar oldukları hususunda tereddüt edilmemelidir. Karşılıksız çek suçunun da ancak bilerek ve istenerek yani "kast" ile işlenebileceğinden şüphe edilmemesi gerekir (**KAYANÇİÇEK**, s. 277).

²¹ **YILDIRIM/ ÇETİNTÜRK**, s. 37; **KILÇIK**, s. 63.

sayılı Kanun' daki karşılıksız çek keşide etme suçunun yaptırımını bakımından uygulamada adli para cezasının hapis cezasına dönüşerek infaz edilmesi durumu kaldırılmak suretiyle tamamen idari yaptırım sistemi benimsenmiştir. Buna göre, bu kanun döneminde de cumhuriyet savcısı tarafından uygulanacak çek düzenleme ve çek hesabı açma yasağı şeklinde karşılıksız çek keşide etmenin yaptırımını belirlenmiştir²².

6273 sayılı Kanun ile hapis cezası uygulamasının tamamen son bulması nedeniyle, ekonomide karşılıksız çek oranının arttığı, çek kullanımının azaldığı ve çekin ekonomideki itibarının sarsıldığı iddiasıyla, 6728 sayılı Yatırım Ortamının İyileştirilmesi Amacıyla Bazı Kanunlarda Değişiklik Yapılmasına Dair Kanun ile "karşılıksızdır işlemi yapılmasına sebebiyet verme suçu" yeniden düzenlenmiştir. Kanun koyucu, bu düzenlemeler ile karşılıksız çek suçunu yeniden düzenlemeyi, cezasını daha etkin kılmayı ve yargılamayı da hızlandırmayı hedeflemiştir²³.

II. 6728 SAYILI KANUN İLE 5941 SAYILI KANUN' DA YAPILAN DEĞİŞİKLİKLER NETİCESİNDE KARŞILIKSIZDIR İŞLEMİ YAPILMASINA SEBEBİYET VERME SUÇUNUN YAPTIRIMLARI

A. Çek Hesabı Açma ve Çek Düzenleme Yasağı

Çek Kanunu m. 5' e göre; mahkeme, adli para cezası ile birlikte, çek düzenleme ve çek hesabı açma yasağına, bu yasağın bulunması hâlinde, çek düzenleme ve çek hesabı açma yasağının devamına hükmeder. Çek düzenleme ve çek hesabı açma yasağı, hükümlerle birlikte verilebileceği gibi, yargılama sırasında da resen mahkeme tarafından koruma tedbiri olarak çek düzenleme ve çek hesabı açma yasağına karar verilebilir.

Çek düzenleme ve çek hesabı açma yasağı, çek hesabı sahibinin gerçek kişi olması durumunda bu kişiye, tüzel kişi olması halinde bu tüzel kişi adına çek keşide edenlere ve son olarak karşılıksız çekin sermaye şirketi adına düzenlenmesi durumunda ise, yönetim organı ile ticaret siciline tescil edilen şirket yetkilileri hakkında uygulanır. Haklarında çek düzenleme ve çek hesabı açma yasağı kararı verilenler, yasaklılıkları süresince sermaye şirketlerinin yönetim organlarında görev alamazlar. Ancak, hakkında yasaklama kararı verilen kişilerin mevcut organ üyelikleri görev sürelerinin sonuna kadar devam eder.

²² YILDIRIM/ ÇETİNTÜRK, s. 38.

²³ ŞEN, Ersan: "Yeni Çek Kanunu ve Anayasaya Aykırılık Sorunu", (İnternet Erişim Adresi; <http://www.haber7.com/yazarlar/prof-dr-ersan-sen/2038785-yeni-cek-kanunu-ve-anayasaya-aykirlilik-sorunu>, E.T.: 23.02.2017).

Hakkında çek düzenleme ve çek hesabı açma yasağı kararı verilen kişiye Çek Kanunu m. 5/5' e göre, herhangi bir adres değişikliği bildiriminde bulunulmadığı sürece ilgilinin çek hesabı açtırırken bildirdiği adrese Tebligat Kanunu m. 35' e göre derhal tebligat çıkarılır. Adresin bankaya yanlış bildirilmesi veya fiilen terkedilmiş olması hâlinde de tebligat yapılmış sayılır. Hakkında çek düzenleme ve çek hesabı açma yasağı kararı verilmiş olan kişi, elindeki bütün çek yapraklarını ait olduğu bankalara, kararın kendisine tebliğ edildiği tarihten itibaren on gün içinde, düzenlemiş olduğu ve henüz karşılığı tahsil edilmemiş olan çekleri, düzenleme tarihlerini, miktarlarını ve varsa lehtarlarını da göstermek suretiyle, muhatap bankaya liste hâlinde iade etmekle yükümlüdür. Bu kişi adına yeni bir çek hesabı açılmaz (Çek Kanunu m. 5/6-7) . Hakkında çek hesabı açma ve çek düzenleme yasağı olan kişi Çek Kanunu m. 6/3' e göre, *“mahkûm olduğu cezanın tamamen infaz edildiği tarihten itibaren üç yıl ve her halde yasağın konulduğu tarihten itibaren on yıl geçtikten sonra, hükmü veren mahkemeden çek düzenleme ve çek hesabı açma yasağının kaldırılmasını isteyebilir”*.

B. Adli Para Cezası

6273 sayılı Çek Kanunu' nda Değişiklik Yapılmasına Dair Kanun ile hapis cezası yolunun tamamen kapatılması ve sadece idari yaptırım uygulanmasının ticari hayat üzerinde olumsuz etkileri olduğu düşüncesi üzerine, 6728 sayılı Kanun ile getirilen önemli değişiklikler neticesinde adli para cezası uygulaması yeniden getirilmiştir. Değişiklik neticesinde Çek Kanunu m. 5' e göre; *“Üzerinde yazılı bulunan düzenleme tarihine göre kanuni ibraz süresi içinde ibrazında, çekle ilgili olarak **“karşılıksızdır” işlemi yapılmasına sebepiyet veren kişi hakkında, hamilin şikâyeti üzerine, her bir çekle ilgili olarak, binbeşyüz güne kadar adli para cezasına hükmolunur”***.

Belirlenecek bir gün karşılığı adli para cezası miktarı TCK m. 52/2' ye göre kişinin ekonomik ve diğer şahsî hâlleri göz önünde bulundurularak en az yirmi ve en fazla yüz Türk Lirası olarak takdir edilir²⁴. Ancak, hükmedilecek

²⁴ **Türk Ceza Kanunu' nun “Adli Para Cezası” başlıklı m. 52 şu şekildedir;** (1) Adli para cezası, beş günden az ve Kanunda aksine hüküm bulunmayan hallerde yediyüzotuz günden fazla olmamak üzere belirlenen tam gün sayısının, bir gün karşılığı olarak takdir edilen miktar ile çarpılması suretiyle hesaplanan meblağın hükümlü tarafından Devlet Hazinesine ödenmesinden ibarettir. (2) En az yirmi ve en fazla yüz Türk Lirası olan bir gün karşılığı adli para cezasının miktarı, kişinin ekonomik ve diğer şahsî halleri göz önünde bulundurularak takdir edilir. (3) Kararda, adli para cezasının belirlenmesinde esas alınan tam gün sayısı ile bir gün karşılığı olarak takdir edilen miktar ayrı ayrı gösterilir. (4) Hâkim, ekonomik ve şahsî hallerini göz önünde bulundurarak, kişiye adli para cezasını ödemesi için hükmün kesinleşme tarihinden itibaren bir yıldan fazla olmamak üzere mehil verebileceği gibi, bu cezanın belirli taksitler halinde ödenmesine de karar verebilir. Taksit süresi iki yıllık geçemez ve taksit miktarı dörtten az olamaz. Kararda, taksitlerden birinin zamanında ödenmemesi

adli para cezası belirlenirken, Anayasa Mahkemesi' nin iptal kararından önce, Çek Kanunu m. 5' e göre çek bedelinin karşılıksız kalan miktarı, çekin üzerinde yazılı bulunan düzenleme tarihine göre kanuni ibraz tarihinden itibaren işleyecek 3095 sayılı Kanun' a göre ticari işlerde temerrüt faizi oranı üzerinden hesaplanacak faizi ile takip ve yargılama gideri toplamından az olmaması gerekmektedir. Ancak ilerde bahsedeceğimiz üzere Anayasa Mahkemesi' nin vermiş olduğu iptal kararı ile birlikte Çek Kanunu' nun 5. maddesinin ikinci cümlesi *"Ancak, hükmedilecek adli para cezası; çek bedelinin karşılıksız kalan miktarı, (...) az olamaz."* şeklinde olmuştur²⁵.

TCK m. 52/4' e göre; hâkimin, hükümlü keşidecinin ekonomik ve şahsî hâllerini göz önünde bulundurarak, adlî para cezasını ödemesi için hükmün kesinleşme tarihinden itibaren bir yıldan fazla olmamak üzere mehil verebileceği gibi, bu cezanın belirli taksitler hâlinde ödenmesine de karar verebilme imkânı bulunmaktadır. Ancak taksit süresi iki yılı geçemez ve taksit miktarı dörtten az olamaz. Ayrıca adli para cezasına hükmedilmesine yönelik kararda, taksitlerden birinin zamanında ödenmemesi hâlinde geri kalan kısmın tamamının tahsil edileceği ve ödenmeyen adlî para cezasının hapis cezasına çevrileceği belirtilir. TCK kapsamında diğer suçlar açısından verilen adli para cezalarında, bu cezanın ödenmemesi halinde kamuya yararlı işte çalışma imkânı tanınırken, karşılıksız çek keşide etme suçunda buna yer verilmemiştir.

Karşılıksız kalan çek bedelini, temerrüt faiz oranı üzerinden hesaplanacak faizi ile birlikte tamamen ödeyen kişinin yargılama aşamasında ödeme yapması halinde davanın düşmesine, mahkûmiyet hükmünün kesinleşmesinden sonra ödemesi halinde hükmün bütün sonuçlarıyla ortadan kaldırılmasına karar verilir (Çek Kanunu m. 6/1)²⁶. Şikâyetten vazgeçme durumunda da aynı şekilde yargılama esnasında davanın düşmesine, mahkûmiyet hükmünün kesinleşmesinden sonra hükmün bütün sonuçlarıyla ortadan kaldırılmasına karar verilir (Çek Kanunu m. 6/2).

C. Hapis Cezası

1. Genel Olarak Hapis Cezası

6728 sayılı Kanun ile aslında doğrudan hapis cezası getirilmemiştir. Daha önce sadece idari yaptırım olarak uygulanan çek hesabı açma ve çek düzenleme

halinde geri kalan kısmın tamamının tahsil edileceği ve ödenmeyen adli para cezasının hapse çevrileceği belirtilir".

²⁵ Kararın ayrıntıları için bkz. Anayasa Mahkemesi, 26/07/2017, E. 2016/191, K. 2017/131. (T.C. Resmî Gazete, Sayı: 30206, Tarih; 10 Ekim 2017).

²⁶ Dikkat edilirse Çek Kanunu' nun 5. maddesinin birinci fıkrasının ikinci cümlesinin iptal edilmesine rağmen 6. maddesinin birinci fıkrası iptal edilmemiştir. Bu ise daha en baştan maddeler arasında bir uyumsuzluğa neden olmuş ve kanun koyucunun bu madde ile amaçladığı şeyin gerçekleşmesine engel olacak mahiyet almıştır.

yaşığı yaptırımına ek olarak adli para cezası yaptırımı öngörülmüştür. Bunun sonucu olarak da TCK m. 52/4' e göre ödenmeyen adli para cezası hapis cezasına çevrilmektedir. Dolayısıyla aslında kişi hakkında doğrudan hapis cezasına hükmedilmemektedir. Hükmedilen adli para cezasının öngörülen usulde ödenmemesi üzerine, bu adli para cezasının hapis cezasına çevrilmesi söz konusudur.

Adli para cezasının hapis cezasına çevrilmesi usulü ise 5275 sayılı “Ceza ve Güvenlik Tedbirlerinin İnfazı Hakkında Kanun” hükümleri çerçevesinde yapılmaktadır. 5275 sayılı Kanun’ un Adli Para Cezasının İnfazı başlıklı 106/1. maddesinde adli para cezasının tanımı TCK m. 52 çerçevesinde yeniden yapılmaktadır. Buna göre adli para cezası; TCK’ nın m. 52/1’ de belirtilen usule göre tayin olunacak bir miktar paranın Devlet Hazinesine ödenmesinden ibarettir. Aynı maddenin ikinci fıkrası ise, bunun tahsilinin nasıl gerçekleşeceğini ifade etmektedir. Buna göre, adli para cezasını içeren ilam Cumhuriyet Başsavcılığına verilir. Cumhuriyet savcısı otuz gün içinde adli para cezasının ödenmesi için hükümlüye 5275 sayılı Kanun m. 20’ ye göre bir ödeme emri tebliğ eder. İşte aynı maddenin üçüncü fıkrası, adli para cezasının ödenmemesi üzerine hapis cezasına dönüşme usulünün nasıl yapılacağını içermektedir. 5275 sayılı Ceza ve Güvenlik Tedbirlerinin İnfazı Hakkında Kanun’ un m. 106/3 hükmü şu şekildedir; “*Hükümlü, tebliğ olunan ödeme emri üzerine belli süre içinde adli para cezasını ödemezse, Cumhuriyet savcısının kararı ile ödenmeyen kısma karşılık gelen gün miktarı hapis cezasına çevrilerek, hükümlünün iki saat çalışması karşılığı bir gün olmak üzere kamuya yararlı bir işte çalıştırılmasına karar verilir. Günlük çalışma süresi, en az iki saat ve en fazla sekiz saat olacak şekilde denetimli serbestlik müdürlüğüne belirlenir. Hükümlünün, hakkında hazırlanan programa ve denetimli serbestlik görevlilerinin bu kapsamdaki uyarı ve önerilerine uymaması hâlinde, çalıştığı günler hapis cezasından mahsup edilerek kalan kısmın tamamı açık ceza infaz kurumunda yerine getirilir*”. İşte bu hükme göre yapılması gereken, “*adli para cezasının kamuya yararlı bir işte çalışılması suretiyle infaz edilebilmesi kısmı*”, Çek Kanunu’ na eklenen yeni bir hüküm ile kaldırılmıştır. 6728 sayılı Kanun ile değişen 5941 sayılı Çek Kanunu m. 5/11’ de , “*Birinci fıkra uyarınca verilen adli para cezalarının ödenmemesi durumunda, bu ceza, 13/12/2004 tarihli ve 5275 sayılı Ceza ve Güvenlik Tedbirlerinin İnfazı Hakkında Kanun’ un 106’ ncı maddesinin üçüncü fıkrasında yer alan kamuya yararlı bir işte çalıştırma kararı verilmeksizin doğrudan hapis cezasına çevrilir*” hükmü yer almaktadır. Dolayısıyla kanun koyucu adli para cezasının hapis cezasına dönüşmesinde hükümlünün cezasını kamuya yararlı bir işte çalışarak çekmesini istememiştir. Çekin itibari değerinin zayıflaması ve ekonomi piyasasının karşılıksız çek nedeniyle sıkıntı yaşamasından dolayı bu denli ağır yaptırımlar öngörülmektedir.

Adli para cezasının hapse çevrileceği mahkeme ilamında yazılı olmasa bile adli para cezasının hapis cezasına dönüşmesi Cumhuriyet Başsavcılığınca uygulanır (5275 s. Kanun m. 106/5). Adli para cezası yerine çektilen hapis cezası süresi üç yılı geçemez. Birden fazla hüküm halinde bu adli para cezalarına mahkûmiyet süresi beş yılı geçemez (5275 s. Kanun m. 106/7). Hükümlü, hapis yattığı (veya kamuya yararlı işte çalıştığı günlerin dışındaki) günlere karşılık gelen parayı öderse hapisten çıkartılır veya kamuya yararlı işte çalıştırılma sona erer (5275 s. Kanun m. 106/8). Adli para cezasından çevrilen hapis cezasının infazı ertelenemez ve bunun infazında koşullu salıverilme hükümleri uygulanmaz. Hapis cezasına çevrilmiş olmasına rağmen hak yoksunlukları bakımından esas alınacak olan adli para cezasıdır²⁷ (5275 s. Kanun m. 106/9).

Çek Kanunu m. 5/10' a göre karşılıksız çek keşide etme suçu nedeniyle verilen hüküm, ön ödeme, uzlaşma ve hükmün açıklanmasının geri bırakılmasına ilişkin hükümlere tâbi olmaması sebebiyle, ödenmeyen adli para cezasına ilişkin olan kişinin hapis cezasının infazından başka şansı kalmamaktadır.

Çek Kanunu m. 5/10' a göre karşılıksız çek keşide etme suçu nedeniyle verilen adli para cezası ve bu adli para cezasının ödenmemesinden dolayı dönüştürülen hapis cezası, ceza hukuku anlamında suç için öngörülen bir yaptırımdır²⁸. Ancak hükmedilen bu cezanın infaz şekli incelendiğinde, infaz şekli ve sonuçları yönünden tazyik hapsinin bazı özelliklerini de gösterdiği görülmektedir. Çünkü Çek Kanunu m. 6' ya göre; "Karşılıksız kalan çek bedelinin, çekin üzerinde yazılı bulunan düzenleme tarihine göre kanunî ibraz tarihinden itibaren işleyecek 3095 sayılı Kanun' a göre ticarî işlerde temerrüt faiz oranı üzerinden hesaplanacak faizi ile birlikte tamamen ödeyen kişi hakkında, a) Yargılama aşamasında mahkeme tarafından davanın düşmesine, b) Mahkûmiyet hükmünün kesinleşmesinden sonra mahkeme tarafından hükmün bütün sonuçlarıyla ortadan kaldırılmasına, karar verilir." hükmü tazyik hapsinin özelliği olan borcun ödenmesi halinde cezanın ortadan kaldırılması ilkesine uygundur²⁹.

2. Bu Cezanın Bir İcra Suçu Olup Olmadığının İncelenmesi

6728 sayılı Kanun ile değiştirilen 5941 sayılı Çek Kanunu' nda düzenlenen "karşılıksızdır işlemi yapılmasına sebebiyet verme suçu" için öngörülen adli para cezası bir icra suçu mudur? İcra suçları kural olarak İcra ve İflas Kanunu' nda düzenlenen suçlardır. İcra takibinden önce veya icra takibi işlemleri sırasında ya da icra takibinden sonra borçlunun, icra takibine ilişkin yükümlülüklerine

²⁷ ARTUK, Emin/ GÖKCEN, Ahmet: Ceza Hukuku Genel Hükümler, Ankara 2017, s. 856.

²⁸ KOCA, Mahmut/ÜZÜLMEZ, İlhan: Türk Ceza Hukuku Genel Hükümler, Ankara 2017, s. 609-610.

²⁹ ARTUK, Emin/ GÖKCEN, Ahmet / YENİDÜNYA, Caner: Ceza Hukuku Genel Hükümler, Ankara 2015, s. 879.

aykırı olan ve hürriyeti bağlayıcı ceza veya adli para cezası yaptırımına bağlanan birtakım kötü niyetli fiilleri icra suçu kavramını ifade etmektedir³⁰. Bir başka tanıma göre de, icra suçu, 'ilk' da öngörülen ve hapis, disiplin hapsi, tazyik hapsi veya adli para cezasını gerektiren icrai veya pasif nitelikteki kasıtlı hareketle işlenebilen suça denir³¹. Bir başka tanıma göre ise, icra suçu, icra takibinde alacaklının alacağını almasını engellemek amacıyla borçlu ya da ona yardım eden üçüncü şahısların kendilerine yüklenen yükümlülüklerle aykırı davranmak suretiyle işlediği suça denir³². **Bu tanımlamalar çerçevesinde 5941 sayılı Çek Kanunu' nda düzenlenen "karşılıksızdır işlemi yapılmasına sebebiyet verme suçu" ile ilgili uygulanacak olan adli para cezası gerektiren suç, nitelik olarak aslında bir icra ve iflas suçu değildir.** İcra ve İflas Kanunu' nda düzenlenmeyişi ve bir takibe de dayanmaması nedeniyle icra ve iflas suçu olarak nitelendirilemez. Ayrıca alacaklının karşılıksız çıkan çek nedeniyle alacağını alıp alamadığı dahi henüz belli değildir. Çünkü henüz yapılmış olan bir icra takibi bulunmamaktadır. Bir başka deyişle yapılmış bir icra takibinin olmayışı nedeniyle borçlunun malvarlığı değerlerine yönelik olarak henüz bir haciz uygulaması başlatılmamıştır. Bu nedenlerle "karşılıksızdır işlemi yapılmasına sebebiyet verme suçu" bir icra ve iflas suçu değildir.

Kanun koyucu, buna rağmen yargılamanın hızlı yapılması gerekçesi ile "karşılıksızdır işlemi yapılmasına sebebiyet verme suçu" yargılamasında icra mahkemelerini görevlendirmiş ve bu suçtan dolayı açılan davalara İcra ve İflas Kanunu' nun 347, 349, 350, 351, 352 ve 353. üncü maddelerinde düzenlenen yargılama usulüne ilişkin hükümlerin uygulanacağına hükmetmiştir. Zaten inceleme konumuz da bu yargılamanın göstermiş olduğu özellikler olacaktır.

III. ÇEK KANUNU MADDE 5'DE YAPILAN DEĞİŞİKLİKLERİN ANAYASAYA AYKIRILIK İDDİALARI AÇISINDAN KISA BİR DEĞERLENDİRİLMESİ

Çek Kanunu' nun 5. maddesinin çeşitli yönlerden anayasaya aykırı olduğu iddiaları ileri sürülebilir. Bu iddialar ile ilgili kısa bir inceleme yapılmaya çalışılacaktır. Ancak incelememiz makale konusu ile sınırlı bir şekilde yapılacaktır. Özellikle Anayasa Mahkemesi' nin 26/07/2017, E. 2016/191, K. 2017/131 tarihli kararı konumuzla alakalı bir şekilde incelenmeye çalışılacaktır. Dolayısıyla Anayasa Mahkemesi' ne Çek Kanunu' nun 5. maddesi ile ilişkin olarak yapılan bütün iptal talepleri ile ilgili bir inceleme yapılmayacak, sadece konumuzu ilgilendirdiğini düşündüğümüz hususlar ile ilgili talepler hakkında verilmiş olan kararlar incelenecektir.

³⁰ KORKUSUZ, M. Refik: İcra Hukuku ve Uygulaması, Ankara 2004, s. 367.

³¹ ÇETİN, Emine Halman: İcra-İflas Suçları ve Yargılama Usulü, Ankara 2012, s. 1.

³² UYSAL, Mehmet: "Yeni Yasaların Işığında İcra ve İflas Suçları İle Yargılama Yöntemine Farklı Bir Bakış", İstanbul Barosu Dergisi, C.80, S.3, Y.2006, s.1013-1048, s. 1023.

A. “Karşılıksızdır İşlemi Yapılmasına Sebepiyet Verme Suçunun” Hapis Cezasına Dönüşmesinin Anayasa’ ya Aykırılık Teşkil Edip Etmediği Meselesi

Anayasa Mahkemesi’ ne, çekten kaynaklanan ilişkinin hukuki olarak sözleşme niteliğinde olması nedeniyle çekin karşılıksız çıkması halinde kişinin cezai yaptırıma tâbi tutulamayacağı, bunun Anayasa m. 38’ de yer alan “Hiç kimse, yalnızca sözleşmeden doğan bir yükümlülüğü yerine getirememesinden dolayı özgürlüğünden alıkonulamaz.” hükmüne aykırı olduğu gerekçesiyle başvuruda bulunulmuştur.

Aslında bu nedene dayalı olarak, mülga 3167 sayılı Çekle Ödemelerin Düzenlenmesi ve Çek Hamillerinin Korunması Hakkında Kanun’ un cezaya ilişkin yaptırımı düzenleyen m. 16/1’ in, Anayasa’ nın m. 38/8’ e aykırı olduğu gerekçesiyle Anayasa Mahkemesi’ ne başvuruda bulunulmuş ancak Anayasa Mahkemesi, Anayasa m. 152 uyarınca yapılan bu başvuruyu oyçokluğu ile reddetmişti³³. Akla şu soru gelebilir, yeniden aynı sebebe dayalı olarak başvuruda bulunulması mümkün müdür? Çünkü Anayasa m. 152/4’ e göre, Anayasa Mahkemesi’ nin işin esasına girerek verdiği red kararına karşı, kararın Resmi Gazete’ de yayımlanmasından sonra on yıl geçmedikçe aynı kanun hükmünün Anayasa’ ya aykırılığı iddiasıyla başvurulamaz. Bu böyle olmakla birlikte daha önce iptali istenen kanun maddesi, mülga 3167 sayılı Kanun m. 16 ile ilgili olduğundan, “Anayasaya aykırılığın diğer mahkemelerde ileri sürülmesi” başlıklı ve Anayasa m. 152/4’ te öngörülen başvuru yasağı engeli ile de 5941 sayılı Kanun m. 5’ in Anayasa’ ya aykırılığı iddiası bakımından karşılaşılmayacaktır. Bunun sebebi başvuru Kanun maddelerinin farklı

³³ Bkz.; Anayasa Mahkemesi’ nin 11.12.2002 gün, 2002/165 E. ve 2002/195 K. sayılı kararı. Anayasa Mahkemesi’ nin ret gerekçesi şu şekildedir; “Türk Ticaret Kanunu’nda kambiyo senetleri arasında düzenlenen çek, temel ilişkide bir sözleşmenin bulunup bulunmamasından bağımsız olarak, kambiyo hukukuna özgü borç doğrudan özel bir havaledir. Hatır senetlerinde olduğu gibi, taraflar arasında herhangi bir sözleşme ilişkisinin bulunmadığı veya temelde yer alan sözleşmenin geçersiz olduğu durumlarda çek, başlı başına borç kaynağı biçiminde ortaya çıkabilmektedir. Ayrıca, haksız fiil veya sebepsiz zenginleşmeden kaynaklanan bir borç için dahi çek keşide edilebilmektedir. Çeki elinde bulunduran hamil, keşideci ile lehtar arasındaki temel ilişkiden kaynaklanan bir alacağı değil, doğrudan doğruya çekten doğan bir hakkı iktisap etmektedir. O halde çek ilişkisi bizzat sözleşme olmadığı gibi, çekin temelinde her zaman bir sözleşme bulunması da zorunlu değildir. Temelde bir sözleşme ilişkisinin bulunduğu durumlarda ise, çekte bu ilişkiden bağımsız ve sözleşme olarak nitelendirilemeyecek bir kambiyo taahhüdü söz konusudur. Borçlu, temel ilişki ne olursa olsun borcunu ödemek için çek kullandığında, asıl borç ilişkisi dışında kambiyo ilişkisi doğmaktadır. İtiraz konusu kuralın, Anayasanın 38. maddesinin sekizinci fıkrası kapsamında değerlendirilebilmesi için, ilişkinin yalnızca sözleşmeden doğması ve borcun yerine getirilememesi gerekmektedir. Oysa çek, temelde sözleşmeden bağımsız olarak kambiyo hukukuna özgü borç doğuran özel bir havaledir. Bu nedenle kural, Anayasanın 38. maddesinin sekizinci fıkrasına aykırı değildir. İtirazın reddi gerekir.”

olmasıdır³⁴. Nitekim bu sorun, -çekin karşılıksız çıkması nedeniyle kişinin cezai yaptırıma tâbi tutulamaması gerektiği, bu durumun Anayasa' nın 38' inci maddesinin "hiç kimsenin yalnız bir sözleşmeden doğan yükümlülüğü yerine getirmediği için özgürlüğünden alıkonamayacağı" hükmüne aykırılık teşkil etmesi nedenine dayalı olarak- yeniden Anayasa Mahkemesi' nin önüne getirilmiş ve Anayasa Mahkemesi anayasaya aykırılık iddiasını tekrar bu açıdan incelemeyi kabul etmiştir. Ancak Anayasa Mahkemesi buna ilişkin olarak yapılan önceki başvurularda olduğu gibi yine benzer gerekçelerle anayasaya aykırılık iddiasını reddetmiştir³⁵.

B. Çek Kanunu Madde 5/11' de Yer Alan "Adli para cezasının ödenmemesi halinde, bu ceza,... kamuya yararlı bir işte çalıştırma kararı verilmeksizin doğrudan hapis cezasına çevrilir. " Hükmünün Anayasa' ya Aykırılığının İncelenmesi

6728 sayılı Kanun ile değişen 5941 sayılı Çek Kanunu' nun m. 5/11' de yer alan "Birinci fıkra uyarınca verilen adli para cezalarının ödenmemesi durumunda, bu ceza, 13/12/2004 tarihli ve 5275 sayılı Ceza ve Güvenlik Tedbirlerinin İnfazı Hakkında Kanun' un 106' ncı maddesinin üçüncü fıkrasında yer alan kamuya yararlı bir işte çalıştırma kararı verilmeksizin doğrudan hapis cezasına çevrilir" hükmünün Anayasa' nın m. 10' da öngörülen eşitlik ilkesine ve m. 13' te düzenlenen temel hak ve hürriyetlerin sınırlanmasında kullanılacak ölçütlere aykırı olduğunun ileri sürülebilmesi mümkün olmalıdır. **Çünkü normal bir adli para cezasına çarptırılan bir kişinin cezasının infazında kamuya yararlı bir işte çalıştırılması mümkün iken, Çek Kanunu çerçevesinde adli para cezasına çarptırılan bir kişinin cezasının infazında kamuya yararlı bir işte çalıştırılmaması Anayasa m. 10' da öngörülen eşitlik ilkesine ve m. 13' te düzenlenen temel hak ve hürriyetlerin sınırlanmasında kullanılacak ölçütlere aykırı olarak değerlendirilebilir.**

Aslında buna benzer bir olay Anayasa Mahkemesi' nin önüne gelmiştir. Karara konu olan olayda, disiplin hapsinin, seçenek yaptırımlara çevirme, erteleme, taksiri indirim hükümleri, ön ödeme ve uzlaşma gibi ceza hukuku kurumlarının uygulanamamasının Anayasa' da düzenlenen eşitlik ilkesine aykırı olduğu gerekçesiyle itiraz yoluyla Anayasa Mahkemesi' ne başvuruda bulunulmuştur. Ancak Anayasa Mahkemesi, Anayasa' ya ve ceza hukukunun genel ilkelerine aykırı olmamak şartıyla bu durumun kanun koyucunun takdir yetkisi içinde olduğu, buna göre ceza hukukunun bu kurumlarının sanık veya hükümlü için bir hak olmadığı, disiplin hapsi gerektiren fiilleri işleyenler

³⁴ ŞEN, Anayasaya Aykırılık, (İnternet üzerinden olması nedeniyle sayfa bulunmamaktadır).

³⁵ Kararın ayrıntıları ve gerekçeler için bkz. Anayasa Mahkemesi, 26/07/2017, E. 2016/191, K. 2017/131. (T.C. Resmi Gazete, Sayı: 30206, Tarih; 10 Ekim 2017).

arasında herhangi bir ayırım yapılmadığı ve suç olduğu kabul edilen eylemleri işleyenlerin aynı durumda bulunmaları nedeniyle disiplin hapsi cezası için genel kurallardan ayrı olarak farklı özelliklerin öngörülmesinin Anayasa' nın eşitlik ilkesine aykırılık oluşturmadığı gerekçesiyle başvuruyu reddetmiştir³⁶. Dolayısıyla Anayasa Mahkemesi 6728 sayılı Kanun ile değişen 5941 sayılı Çek Kanunu' nun m. 5/11' de yer alan *“Birinci fıkra uyarınca verilen adli para cezalarının ödenmemesi durumunda, bu ceza, 13/12/2004 tarihli ve 5275 sayılı Ceza ve Güvenlik Tedbirlerinin İnfazı Hakkında Kanununun 106' ncı maddesinin üçüncü fıkrasında yer alan kamuya yararlı bir işte çalıştırma kararı verilmeksizin doğrudan hapis cezasına çevrilir”* hükmünü disiplin hapsindeki gerekçeye uygun olarak eşitlik ilkesine aykırı kabul etmeyebilir.

Kanaatimize göre, Anayasa Mahkemesi' nin disiplin hapsine ilişkin vermiş olduğu bu karara rağmen, kamuya yararlı bir işte çalıştırılmama hükmü bazı sorunları içermektedir. Olması gereken hukuk açısından, adli para cezasının infazı bakımından bu şekilde farklılık yaratmak, Ceza İnfaz Hukuku ilkeleri ile bağdaşmadığı gibi Anayasal açıdan da sıkıntılıdır³⁷. Ayrıca hukuk politikamız açısından da tartışılması gereken bir hükümdür. Özellikle son yıllarda hapishanelerin doluluk oranı nedeniyle bazı suçların açık ceza evinde infaz edilmesinin yolunun açılması, yine doluluk oranı bahanesi ile çeke ilişkin suçun daha önceden kaldırılması ve ayrıca 5275 sayılı Ceza ve Güvenlik Tedbirlerinin İnfazı Hakkında Kanun m. 106' nın genel mantığını bir arada düşündüğümüzde, İnfaz Kanunu' ndan bu şekilde bir farklılaşma yaratmanın hukuk politikası açısından doğru olmadığı kanaatindeyiz. Çünkü hapishanelerdeki doluluk oranı yeniden bahane edilerek Kanun' da ileride bir değişikliğe gidilmesinin mümkün olacağı da düşünülebilir³⁸. Bu ise Kanun yapma tekniği açısından istikrarı bozan bir durum olacaktır. Ayrıca istisnai hükümlerin çoğalması hukukta birliği bozmakta, uygulamayı ve hukuk öğretisini olumsuz etkilemektedir. Bunun yanında, karşılıksız çeke ilişkin olarak genel eğilim; bunun idari bir yaptırım ile çözülmesi ancak yapılan fiilin dolandırıcılık ve sahtecilik suçunun unsurlarını taşıması halinde ancak cezalandırma yoluna gidilmesidir³⁹. Nitekim bizde de daha önce 6273 sayılı Çek Kanunu' nda Değişiklik Yapılmasına Dair Kanun ile 5941 Sayılı Çek Kanunu' nda yapılan değişiklik ile bu suçla ilişkin sadece idari

³⁶ Kararın ayrıntıları için bkz. Anayasa Mahkemesi, 28/02/2008 Tarih, 2006/71 E., 2008/69 K, (T.C. Resmi Gazete, Sayı: 26849, Tarih; 16/04/2008) (**GÜNAY**, Mehmet: Hukukumuzda İcra Suçları, Yayınlanmamış Doktora Tezi, Kocaeli Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü, Kocaeli 2013, s. 30).

³⁷ **ŞEN**, Anayasaya Aykırılık, (İnternet üzerinden olması nedeniyle sayfa bulunmamaktadır).

³⁸ Özellikle ülkemizde çekim karşılığının bulunmaması halinde uygulanacak yaptırım konusunda birçok kez değişikliğe gidilmiştir. Bu bile konunun ne kadar tartışmalı olduğunu ve ileride yeniden değişikliğe gidilebile ihtimalinin olduğunu göstermektedir. Konuya ilişkin olarak bkz.; **YILDIRIM/ ÇETİNTÜRK**, s. 27.

³⁹ **KAYANÇİÇEK**, s. 264.

yaptırımın getirilmesinin amacı da bu eğilimdi. Şimdi bunun mahsurlarının görülmesi üzerine karşılıksız çekte gerçekleşen artışı engellemek ve ticari hayatta çeke olan güveni yeniden sağlamak için 6728 sayılı Kanun ile yeniden özel bir suç tipi olarak düzenlenmesi anlayışla karşılansa bile bunun genel infaz sisteminden ayrılmayı gerektirmemesi gerekir. Bahsettiğimiz gibi olması gereken, İnfaz Kanunu m. 106 hükmünün doğrudan uygulanarak, ödenmeyen para cezasının doğrudan hapse çevrilmesi yerine, hükümlü hakkında önce kamuya yararlı bir işte çalıştırma kararının verilmesi yolu izlenmelidir. Hükümlü; hakkında hazırlanan programa ve denetimli serbestlik görevlilerinin uyarı ve önerilerine uymazsa, bu ihlalinin karşılığı olarak hapisle cezalandırılmalıdır. Bu ceza; esasında sözleşmeden doğan bir yükümlülüğün yerine getirilmemesinin değil, uyulmayan program ve denetimli serbestlik görevlilerinin uyarı ve önerilerinin karşılığı olarak tatbik edilecektir⁴⁰. Bu şekilde hem istenen yeterli caydırıcılık sağlanabilecek hem de daha tutarlı bir infaz sistemimiz olacaktır.

Anayasa Mahkemesi son kararında meseleye söylediğimiz açıdan - *kişilerin kamuya yararlı bir işte çalıştırılmaksızın doğrudan adli para cezasının hapis cezasına çevrilmesinin Anayasaya aykırılığı açısından*- yaklaşmamıştır⁴¹. Anayasa Mahkemesi, bahsetmiş olduğumuz kararda çek nedeniyle adli para cezasının hapis cezasına çevrilmesinin anayasa aykırılık teşkil edip etmediği noktasında konuya yaklaşmıştır. Bunun sebebi başvurunun buna dayalı olarak yapılması, başvurunun söylediğimiz noktalardan mahkeme önüne getirilmeyişi de olabilir.

C. “Karşılıksızdır İşlemi Yapılmasına Sebepiyet Verme Suçunun” Yargılamasının İcra Ceza Mahkemesinde Yapılmasının Anayasaya Aykırılık Teşkil Edip Etmediği Sorunu

14.12.2009 tarihli ve 5941 sayılı Çek Kanunu m. 5’ in, 15.7.2016 tarihli ve 6728 sayılı Kanun m. 63 ile değiştirilen (1) numaralı fıkrasının yedinci cümlesinin, Anayasa m. 36 ve 37’ ye aykırılığı ileri sürülerek iptaline karar verilmesi de talep edilmiştir. İptali talep edilen cümle **“Bu suçtan dolayı açılan davalar icra mahkemesinde görülür ve İcra ve İflas Kanunu’ nun 347, 349, 350, 351, 352 ve 353’ üncü maddelerinde düzenlenen yargılama usulüne ilişkin hükümler uygulanır.”** cümlesidir. Dolayısıyla çek suçuna ilişkin yargılamanın icra mahkemesinde görülmesi ile ilgili anayasaya aykırılık iddiasında bulunulmuştur⁴². Ayrıca bu yeni başvuru, belirtmiş olduğumuz

⁴⁰ ŞEN, Anayasaya Aykırılık, (İnternet üzerinden olması nedeniyle sayfa bulunmamaktadır).

⁴¹ Anayasa Mahkemesi’ nin son kararı için bkz. Anayasa Mahkemesi, 26/07/2017, E. 2016/191, K. 2017/131. (T.C. Resmi Gazete, Sayı: 30206, Tarih; 10 Ekim 2017).

⁴² Ancak başvuru nedeni ve dayandığı sebepler belirtmiş olduğumuz sebeplerden farklıdır. Başvuru nedeni Anayasa m. 38/8’ de düzenlenen *“Hiç kimse, yalnızca sözleşmeden doğan bir yükümlülüğü yerine getirememesinden dolayı özgürlüğünden alıkonamaz”* değildir.

Ceza İnfaz Kanunu m. 106' da bulunan kamuya yararlı bir işte çalışmanın uygulanmamasının Anayasa' nın m. 10 ve 13' e aykırılık iddiası da değildir. **Bu başvuru Anayasa' nın 36. ve 37. maddelerine dayalı olarak yapılmıştır. Anayasa m. 36 hak arama hürriyetini, m. 37 ise kanuni hâkim güvencesini düzenlemektedir.** Ancak Anayasa Mahkemesi bu başvuruyu, "6216 sayılı Anayasa Mahkemesinin Kuruluşu ve Yargılama Usulleri Hakkında Kanun' un 40. maddesinin (4) numaralı fıkrası gereğince yöntemine uygun olmadığı" gerekçesiyle esas incelemeye geçilmeksizin reddetmiştir⁴³. Dolayısıyla işin esasına bu başvuruda girilmemiş, başvuru usulden reddedilmiştir. Bu nedenle çeki ilişkin yargılamanın icra mahkemesinde görülmesinin hak arama hürriyeti ve kanuni hâkim güvencesine aykırı olup olmadığı sorusu bu kararda cevap bulamamıştır.

Ancak bir başka mahkeme tarafından yine bu gerekçeyle Anayasa' ya aykırılık iddiasında bulunulmuş, Anayasa Mahkemesi bu konuyu bu sefer zikrettiğimiz kararda ayrıntılı olarak incelemiştir. Anayasa Mahkemesi, icra mahkemesi hâkimlerinin de diğer tüm hâkimler gibi atandığına, Anayasa' ya ve kanunlara bağlı olarak görev yaptıklarına, tarafsızlık ve bağımsızlık anlamında diğer hâkimlerden farklı olmadıklarına, kanun koyucunun mahkemelerin görev ve yetkilerini belirlemede takdir yetkisine sahip olduğuna, bunun hukuk devleti ile çelişen bir yönü olmadığına, ayrıca icra mahkemesinde uygulanan kurallarda da savunma hakkına riayet edildiğine, silahların eşitliği prensibine göre davranıldığı gerekçelerine dayanarak bu talebi reddetmiştir. Ancak anayasa mahkemesi aynı kararda, suçu işleyenler hakkında yapılan yargılamanın genel yetkili ceza mahkemelerinde görülmesinin uygun olup olmadığının tartışılabilmesine ancak bunun yerindelik denetimi olması nedeniyle anayasallık denetimi kapsamında olmadığına da karar vermiştir⁴⁴.

D. Çek Kanunu' nun 5. Maddesinin Adli Para Cezasının Tespiti İle İlgili Kararı

Çek Kanunu' nun 5. maddesinin birinci fıkrasının ikinci cümlesinde yer alan, "çekin üzerinde yazılı bulunan düzenleme tarihine göre kanuni ibraz tarihinden itibaren işleyecek 3095 sayılı Kanun' a göre ticari işlerde

Aslında bu nedene dayalı olarak belirtmiş olduğumuz gibi zaten daha önce Anayasa Mahkemesi' ne başvurulmuş ancak Anayasa Mahkemesi, bu başvuruyu kararında belirtmiş olduğu gerekçelerle reddetmiştir.

⁴³ Anayasa Mahkemesi' nin 02.11.2016 tarihli, E.2016/175, K. 2016/168 sayılı kararı. Aynı alt derece mahkemesinin aynı maddeye dayalı yeni talebi ile ilgili yine usulden red verilmiştir. Karar için bkz., 01.03.2017 tarihli, E. 2017/46, K. 2017/30 sayılı kararı.

⁴⁴ Anayasa Mahkemesi' nin zikrettiğimiz bu son kararı için bkz., Anayasa Mahkemesi, 26/07/2017, E. 2016/191, K. 2017/131. (T.C. Resmi Gazete, Sayı: 30206, Tarih; 10 Ekim 2017).

temerrüt faizi oranı üzerinden hesaplanacak faizi ile takip ve yargılama gideri toplamından” hükmünün Anayasa’ ya aykırılık teşkil ettiği gerekçesiyle başvuruda bulunulmuştur. Bu başvurunun nedeni, cezanın alt sınırının somut bir şekilde belirtilmediği, sanık hakkında hükmedilecek olan adli para cezasının zamana ve olaylara göre değişen belirsiz kriterlere bağlandığı, ceza miktarının hükmün tarihine göre değişkenlik göstereceği, vekâlet ücretinin ceza tespitinde esas miktara dâhil edilip edilemeyeceği, edilecekse hüküm ile birlikte ayrıca müşteki lehine, sanık aleyhine vekâlet ücreti takdir edilip edilmeyeceği konusunda belirsizlik bulunduğu, ceza miktarının tespiti için her dosyanın bilirkişiye gönderilmesinin zorunlu hale geldiği, zaten zor durumda bulunan çek sahibi aleyhine yargılama gideri yükletilmesinin davaların en az giderle sonuçlandırılması ilkesine aykırı olduğu, hesaplanacak faiz miktarını failin değil alacaklının davranışı ile takip ve yargılamanın seyrini belirleyeceği, cezanın bir unsuru olarak belirlenen faiz, takip ve yargılama giderlerinin kanunla değil düzenleyici işlemlerle ve yargısal makamlar tarafından verilen ara kararlar ile belirlenmesinin failin suç tarihine bilmediği veya bilebilecek durumda olmadığı bir cezai yaptırım ile karşı karşıya kalmasına sebepiyet verdiği belirtilerek kuralın Anayasa’ nın 38. ve 141. maddelerine aykırılık teşkil ettiğinin ileri sürülmesidir.

Anayasa Mahkemesi, Anayasa madde 38’ e göre, cezanın kanuniliği ilkesinin getirildiğini, buna göre, hangi eylemlerin yasaklandığı ve bu yasak eylemlere verilecek cezaların hiçbir kuşkuya yer bırakmayacak biçimde kanunda gösterilmesi ve kuralın açık, anlaşılır ve sınırlarının belli olması gerektiği, temerrüt faizinin başlangıcının belli olmasına rağmen, faizin hangi tarihe kadar işletileceğinin belirtilmediği, bunun sanık açısından öngörülmez bir durum yarattığını, ayrıca takip masraflarının miktarının alacaklının seçtiği takip yoluna göre değişkenlik gösterebileceği, bunun sanık hakkında hükmedilecek adli para cezasının miktarının belirliliğine etki edeceğini, yargılama giderlerinin önceden tereddüte yer vermeyecek şekilde önceden belirlenmesinin mümkün olmadığı, sebeplerine dayalı olarak “...çekin üzerinde yazılı bulunan düzenleme tarihine göre kanuni ibraz tarihinden itibaren işleyecek 3095 sayılı Kanun’ a göre ticari işlerde temerrüt faizi oranı üzerinden hesaplanacak faizi ile takip ve yargılama gideri toplamından...” bölümünün cezaların kanuniliği ilkesine aykırı olduğu, bu nedenle ilgili bölümün Anayasa’ nın 38. maddesine aykırılık teşkil etmesi nedeniyle iptalinin gerektiği ancak kalan kısmının Anayasa’ ya aykırı olmadığına hükmetmiştir. Kural, Anayasa’ nın 141. maddesiyle ilgili görülmemiştir.

Çek Kanunu’ nun 5. maddesiyle ilgili Anayasa Mahkemesi tarafından birçok talebin birleştirilerek görüldüğü incelemede iptali kabul edilen tek başvuru bu olmuştur. Böylece Çek Kanunu’ nun adli para cezasına ilişkin hükmü şu şekilde olmuştur; “Ancak, hükmedilecek adli para cezası; çek bedelinin karşılıksız kalan

miktari, (...) az olamaz.”. Böylece hükmedilecek para cezası, çek bedelinin karşılıksız kalan kısmı üzerinden verilebilecektir. Ancak Anayasa Mahkemesi Çek Kanunu’ nun 5. maddesinin birinci fıkrasının ikinci cümlesini iptal etmiş olmasına rağmen *“Etkin pişmanlık ve çek düzenleme ve çek hesabı açma yasağının kaldırılması”* başlıklı 6. maddesinin birinci fıkrasını iptal etmemiştir. Bunun sebebi iptal taleplerinin buna ilişkin olarak yapılmamış olmasıdır. Bu maddeye göre, karşılıksız kalan çek bedelinin, çekin üzerinde yazılı bulunan düzenleme tarihine göre kanunî ibraz tarihinden itibaren işleyecek 3095 sayılı Kanun’ a göre ticarî işlerde temerrüt faiz oranı üzerinden hesaplanacak faizi ile birlikte tamamen ödeyen kişi hakkında, yargılama aşamasında mahkeme tarafından davanın düşmesine, mahkûmiyet hükmünün kesinleşmesinden sonra mahkeme tarafından hükmün bütün sonuçlarıyla ortadan kaldırılmasına, karar verilir. Burada dikkat edilirse Çek Kanunu madde 5 ile uyumlu bir düzenleme mevcuttur. Ancak şimdi Anayasa Mahkemesi’ nin iptal kararından sonra, karşılıksız çekte, Çek Kanunu’ nun 5. maddesine göre, karşılıksız kalan miktar üzerinden adli para cezasına hükmedilebilecek ancak yargılamanın düşmesi veya mahkûmiyetin kesinleşmesinden sonra hükmün bütün sonuçları ile ortadan kaldırılabilmesi için Çek Kanunu madde 6’ ya göre, kanunî ibraz tarihinden itibaren işleyecek 3095 sayılı Kanun’ a göre ticarî işlerde temerrüt faiz oranı üzerinden hesaplanacak faizi ile birlikte tamamen ödenmesi gerekecektir. Buna göre sanık bakımından adli para cezasını ödemesi onun için daha avantajlı olabilecektir. Bu durum ise aslında kanun koyucunun arzu ettiği bir durum değildir.

IV. İcra Ceza Mahkemesinde Yapılacak Olan Yargılamanın Göstermiş Olduğu Özellikler

A. Genel Olarak

Belirtmiş olduğumuz gibi Çek Kanunu’ nda belirtilen suç, bir icra suçu olmamasına rağmen 6728 sayılı Kanun ile Çek Kanunu’ nda yapılan değişiklik sonucu adli para cezasına ve diğer yaptırımların uygulanmasına ilişkin yargılama icra mahkemesinde görülecektir. 5941 sayılı Çek Kanunu m. 5/1’ in son iki cümlesine göre, *“...Bu suçtan dolayı açılan davalar icra mahkemesinde görülür ve İcra ve İflas Kanunu’ nun 347, 349, 350, 351, 352 ve 353’ üncü maddelerinde düzenlenen yargılama usulüne ilişkin hükümler uygulanır. Bu davalar çekin tahsil için bankaya ibraz edildiği veya çek hesabının açıldığı banka şubesinin bulunduğu yer ya da hesap sahibinin yahut şikâyetçinin yerleşim yeri mahkemesinde görülür”*. Bu düzenlemenin sebebi yargılamaların Asliye Ceza Mahkemeleri’ ne göre daha hızlı ve seri şekilde olacağı düşüncesidir. Ancak beklenen bu etkinin gerçekleşip gerçekleşmeyeceği zaman içinde anlaşılacaktır. Özellikle İcra Mahkemeleri’ nin mevcut hali ile oldukça ağır bir iş yükü altında olmaları nedeniyle beklenen sonucun gerçekleşmesi oldukça

şüphelidir. Ayrıca İcra Mahkemesi' nde görülen yargılamalar bir icra takibine dayanmaktadır. Çeke ilişkin cezanın icra takibine dayalı olmaması da bazı sıkıntılara neden olabilecek niteliktedir. Nitekim buna ilişkin olarak doktrinde Şen, çeke ilişkin suçların İcra Mahkemesi' nde görülmesinde ısrar edilecek ise bunun bir takibe dayalı olarak yapılması gerektiğini ayrıca hangi mantıkla ve hukuki gerekçeden hareketle CMK' dan ve Asliye Ceza Mahkemeleri' nin genel görev yetkisinden vazgeçilip, "yargılama birliği" ilkesine aykırı olarak klasik bir ceza davası türünün İcra Mahkemesi' nde görülmesinin ve bu sırada esasında "sanık" statüsünde olan kişinin haklarının kısıtlanmasının haklılığını anlatmanın mümkün olmayacağını belirtmiştir⁴⁵. Bunun yanında, belirlenen bu yeni usul ile birlikte 5271 sayılı CMK ile terk edilen şahsi ceza davasına dönüldüğü, bazı davaların açılmasında cumhuriyet savcısının devreden çıkarılması yolunu açan yeni bir usulün benimsendiği, bunun ise karşılıksız çek fiilini bir suç olarak tanımlayıp karşılığında adli para cezası öngörülse de, CMK' da yer alan şüpheli ve sanık haklarını göz ardı ettiği de ifade edilmiştir⁴⁶. Kanaatimize göre de çeke ilişkin olarak yapılacak yargılamanın Asliye Ceza Mahkemesi yerine İcra Mahkemeleri' ne verilmesi hem ceza hukuku ilkeleri bakımından hem de icra ceza yargılamasının göstermiş olduğu takibe bağlılık ilkesi bakımından doğru olmamıştır.

B. Yargılama Usulü

1. Yetkili Mahkeme

5941 sayılı Çek Kanunu m. 5/1' de yetkili mahkemeler gösterilmektedir. Buna göre, "Bu davalar çekin tahsil için bankaya ibraz edildiği veya çek hesabının açıldığı banka şubesinin bulunduğu yer ya da hesap sahibinin yahut şikâyetçinin yerleşim yeri mahkemesinde görülür". Çek Kanunu yetkili mahkemeleri oldukça geniş bir şekilde saymıştır. Dolayısıyla zarar gören konumunda olan, şikâyet eden kişi açısından oldukça avantajlı bir madde düzenlemesi yapılmıştır.

Acaba bir icra takibi yapılmış ise, icra takibinin yapıldığı yer mahkemesi de İİK m. 348' e göre yetkili olabilecek midir? Bilindiği üzere icra suçlarında İİK m. 348 gereği yetkili mahkeme icra takibinin yapıldığı yer mahkemesidir. Ancak Çek Kanunu m. 5' te bu maddeye bir atıf yapılmamıştır. Hatta bilinçli bir şekilde bu fıkra hükmü atlanmıştır. Çek Kanunu m. 5' e göre; "...Bu suçtan dolayı açılan davalar icra mahkemesinde görülür ve İcra ve İflas Kanunu' nun 347, 349, 350, 351, 352 ve 353' üncü maddelerinde düzenlenen yargılama usulüne ilişkin hükümler uygulanır". Bu şekilde bir düzenleme yapılmasının sebebi, bu suçun bir icra suçu olmaması sebebiyle icra takibinin yapılması

⁴⁵ ŞEN, Anayasaya Aykırılık, (İnternet üzerinden olması nedeniyle sayfa bulunmamaktadır).

⁴⁶ ŞEN, Anayasaya Aykırılık, (İnternet üzerinden olması nedeniyle sayfa bulunmamaktadır).

gerekliliğinin olmayışıdır. Dolayısıyla Çek Kanunu m. 5' e atf yapılmadığından, takipten sonra karşılıksız çeke ilişkin şikâyette bulunulsa dahi, icra takibi yapılma zorunluluğu bulunmaması sebebiyle, icra takibinin yapıldığı yer İcra Mahkemesi yetkili mahkeme olmayacaktır. Ancak icra takibinin yapıldığı yer mahkemesi ile Çek Kanunu' nda sayılan yetkili mahkemelerin elbette tesadüfi bir şekilde örtüşmesi mümkündür.

2. Şikâyete Bağlı Olması

Şikâyet, şikâyete bağlı bir suçtan mağdur olan veya zarar gören kişinin yetkili mercilerden failin cezalandırılmasına yönelik talepte bulunmasıdır⁴⁷. Ceza yargılamasında bazı suçlar şikâyete tabi kılınmıştır. Suçtan zarar gören/ mağdur kişi veya kişiler şikâyet etmedikçe suçun bütün unsurları oluşmuş olsa bile yargılamayı başlatmak ve devam ettirmek mümkün değildir. Bu hallerde şikâyet bir yargılama şartıdır⁴⁸. Bu çerçevede icra suçlarının yapısı gereği, İİK' da düzenlenen çoğu suç tipi zarar görenin şikâyetine bağlı tutulmuştur⁴⁹. Şikâyete bağlı suçlarda resen soruşturma ve kovuşturma açılıp yargılama yapılamaz (5237 s. Kanun m. 73/ 1). Şikâyete bağlı suçların genel özelliği gereği şikâyet hakkı bulunan kişinin başta kullandığı şikâyet hakkından yargılama aşamasında vazgeçmesi halinde de yargılamaya devam edilemez⁵⁰.

Çek Kanunu m. 5' e göre ilgili hakkında işlem yapılabilmesi, hamilin şikâyetine bağlıdır⁵¹. Çek Kanunu m. 5 şu şekildedir; *“Üzerinde yazılı bulunan düzenleme tarihine göre kanuni ibraz süresi içinde ibrazında, çekle ilgili olarak “karşılıksızdır” işlemi yapılmasına sebebiyet veren kişi hakkında, hamilin şikâyeti üzerine, her bir çekle ilgili olarak, binbeşyüz güne kadar adli para cezasına hükmolunur.”* Dolayısıyla bu suç, şikâyete bağlı bir suçtur. Şikâyet hakkı bulunan kişinin başta kullandığı şikâyet hakkından yargılama aşamasında vazgeçmesi halinde de yargılamaya devam edilemez. Bunun yanında mirasçıların da şikâyetten vazgeçme haklarının olması gerekir⁵².

⁴⁷ Türk Ceza Kanunu' nun 73/7. maddesinde suçtan zarar görenin şikâyet hakkına sahip olduğu belirtilmesine rağmen, Ceza Muhakemesi Kanunu' nun 158/7. maddesinde ise, mağdurun şikâyet hakkına sahip olduğu belirtildiğinden, şikâyet hakkı ve şikâyetten vazgeçme hakkının hem mağdura hem de suçtan zarar görene ait olduğunu düşünüyoruz.

⁴⁸ GÜNAY, s. 170.

⁴⁹ Buna göre İİK' nın 331/1, 332, 333/a, 337/a, 338/1, 339, 340, 341, 343, 344 ve 76 maddelerinde düzenlenen icra suçları nedeniyle dava açılıp yargılama yapılabilmesi şikâyete bağlanmıştır.

⁵⁰ KOCA/ÜZÜLMEZ, s. 375; Bu konuda detaylı bilgi için bkz: CENTEL, Nur/ZAFER, Hamide: Ceza Muhakemesi Hukuku, İstanbul 2015, s.87; GÜNAY, s. 171.

⁵¹ 3167 sayılı Çek Kanunu zamanında da karşılıksız çek keşide etme suçu, şikâyete tabi bir suç olarak öngörülmüştü (3167 sayılı Çek Kanunu m. 16b).

⁵² 3167 sayılı yasa döneminde buna ilişkin olarak verilmiş içtihat için bkz.; Y. 7. CD. 7.11.1989 T., 5140/106 (naklen; ERİŞ, Gönen: Uygulamalı Çek Hukuku, Seçkin Yayıncılık, 4. Baskı, Ankara 2003 s. 793).

a) Şikâyet Hakkı

Kural olarak ceza hukukunda şikâyete bağlı suçlarda şikâyet hakkı, suçtan zarar görene⁵³, mağdura⁵⁴ veya bunların kanuni temsilcisine tanınmıştır. İcra suçlarında şikâyet hakkının kimlere ait olduğu, suçların düzenlendiği maddelerde açıkça belirtilmiştir⁵⁵. Dolayısıyla şikâyet hakkına kimin sahip olduğuna ilişkin olarak ilgili Çek Kanunu' na bakılması gerekir. Çek Kanunu m. 5' te, "hamilin şikâyeti" üzerine denilmektedir. Bu çerçevede şikâyet hakkına sahip olan kişi hamildir. Ayrıca belirtmek gerekir ki şikâyet hakkı, aslında esasa ilişkin bir meseledir. Bu nedenle kimin hamil olduğu meselesi Çek Kanunu ve Ticaret Kanunu çerçevesinde belirlenebilecektir.

Çekin banka tarafından ödenebilmesi için, Türk Ticaret Kanunu'nda belirlenen koşullar çerçevesinde, kanuni ibraz süresi içerisinde bankaya ibraz edilmesi gerekir. Bankaya ibraz edilen çekin karşılığının bulunmaması halinde banka görevlileri bu çekle ilgili olarak, şayet ibraz eden hamilin talepte bulunması halinde, "karşılıksızdır" işlemi yapmakla yükümlüdürler. "Karşılıksızdır" işlemi, bankanın hamile kanunen ödemekle yükümlü olduğu miktarın dışında çek bedelinin karşılanamayan kısmıyla sınırlı olarak yapılır⁵⁶.

Çek Kanunu m. 3/8' e göre ileri tarihli çeklerde "karşılıksızdır" işleminin nasıl yapılacağı düzenlenmiştir. Buna göre, ileri tarihli çek, üzerinde yazılı keşide tarihinden önceki bir tarihte karşılığı tahsil edilmek amacıyla bankaya ibraz edildiğinde, şayet hesapta para bulunuyorsa ibraz eden hamile çekin karşılığı ödenecektir. Buna karşılık, hesapta para mevcut değilse, bu çekle ilgili olarak hukuki takip yapılamayacağı gibi "karşılıksızdır" işlemi de yapılamayacaktır. Bu nedenle cezai sorumluluk ve şikâyet hakkı da olmayacaktır.

Çek Kanunu m. 3/3' te, süresinde ibraz edilen çekin karşılığının bulunmaması halinde, ibraz eden düzenleyici dışındaki hamile bankaca ödenmesi gereken asgari miktara ilişkin hükümler yer almaktadır. Acaba banka ödemekle yükümlü olduğu bu miktar için şikâyet hakkına sahip midir? 3167 sayılı Çek Kanunu' nda şikâyet hakkı bakımından farklı bir düzenleme mevcuttu. 3167 sayılı Kanun' un 16b maddesine göre, şikâyet hakkını çek hamili veya çeki elinde bulundurmaları koşulu ile ödemede bulunan ciranta veya kanuni

⁵³ "Kovuşturma yapılabilmesi şikâyete bağlı suçlarda kanunda aksi yazılı olmadıkça **suçtan zarar gören kişinin** vazgeçmesi davayı düşürür ve hükmün kesinleşmesinden sonraki vazgeçme cezanın infazına engel olmaz. ... Kamu davasının düşmesi, **suçtan zarar gören** kişinin şikâyetten vazgeçmiş olmasından ileri gelmiş" (TCK m. 73/4-7).

⁵⁴ "Yürütülen soruşturma sonucunda kovuşturma evresine geçildikten sonra suçun şikâyete bağlı olduğunun anlaşılması halinde; **mağdur** açıkça şikâyetten vazgeçmediği takdirde, yargılamaya devam olunur." (CMK m. 158/7).

⁵⁵ **GÜNAY**, s. 171.

⁵⁶ **ÖZGENÇ**, s. 54.

veya akdi teminatı nedeniyle tam ödemede bulunan banka şikâyet hakkını kullanabilirdi. Ancak yeni düzenlemede sadece hamilin şikâyet hakkına sahip olacağı düzenlenmiştir. Bu nedenle artık banka, kanunen ödemek zorunda olduğu miktar için şikâyet hakkına sahip değildir. Çek Kanunu m. 3/3' e göre, muhatap banka ile hesap sahibi arasında çek defterinin teslimi sırasında dönülemeyecek bir gayri nakdi kredi sözleşmesi yapılmış sayılmaktadır. Banka, bu gayri nakdi kredi sözleşmesi uyarınca ödemekle yükümlü olduğu miktarı ödemektedir. Bu yüzden bankaya şikâyet hakkı verilmemiştir.

Çek Kanunu' nda, 3167 sayılı Kanun' dan farklı olarak, cirantalar şikâyet hakkı sahibi olarak sayılmamışlardır. Ancak buna rağmen istinaf kanun yolu kapsamında Bölge Adliye Mahkemeleri Ceza Daireleri, vermiş olduğu muhtelif kararlarda, *"karşılıksız çekte şikâyet hakkının, çekin karşılığını tahsil amacıyla bankaya ibraz eden hamil ile karşılıksızdır işlemi yapıldıktan sonra kendisine çek iade edilen cirantalara ait olduğu, ancak bankaya ibrazdan önce ciro zincirinde yer almayan ya da ciro zincirinde yer almakla birlikte cirosu iptal edilmiş (çizilme, karalanma, silinme nedeniyle) eski cirantaların şikâyet hakkına sahip olmadığına karar vermiştir."*⁵⁷. Doktrinde Şen, bu konuya ilişkin yazmış olduğu makalede, Bölge Adliye Mahkemelerinin şikâyet hakkı ile ilgili vermiş olduğu bu kararları eleştirmiştir. Ona göre; *"Kanun metni bu kadar açık olduğu halde, uygulamada mahkemelerin hatalı bir şekilde şikâyet hakkını "karşılıksızdır" işlemi yaptıran hamilin, çek bedelini tahsil etmek üzere rücu ettiği cirantalara da tanıdığı, kanaatimizce amaca uygun genişletici yorum veya kıyas yapmak suretiyle çek bedelini ödeyip keşideciden tahsil etmesini mümkün kılmayı hedeflediği, bir başka ifade ile iktisadi açıdan cirantanın elinin güçlendirildiği görülmektedir. Çek bedelinin tahsili veya ödenmesi suretiyle iktisadi düzenin bozulmaması maksadıyla 5941 sayılı Kanununun 5. maddesinde öngörülen şikâyet hakkının bu şekilde geniş ve kanuna aykırı tatbiki, Anayasa m. 38/1' e ve özellikle Türk Ceza Kanunu m. 2' ye aykırıdır."*⁵⁸. Özellikle 3167 sayılı mülga Kanun' da detaylı bir şekilde şikâyet hakkını düzenleyen kanun koyucunun; 5941 sayılı Kanun' da sadece "hamil" ibaresini içeren bir düzenlemeyi tercih etmesi, eski Kanun' da yer alan diğer şikâyetçileri kapsama almadığına ve onların şikâyet hakkının bulunmadığına dair iradesini ortaya koymakta olduğu fikrine katılmaktayız⁵⁹. Gerçekten kanun koyucunun açık bir şekilde sadece hamile şikâyet hakkını tanıdığı mevcut kanuni düzenlemeden anlaşılmaktadır. Ancak Bölge Adliye Mahkemelerinin bu içtihatlarının mevcut ticari hayat açısından olumlu olduğu ve Çek Kanunu ile getirilmek istenen çeki yeniden güvenin sağlanması amaçlarına da daha uygun olduğu açıktır.

⁵⁷ Gaziantep BAM 11. CD, T. 07.07.2017, E. 2017/1193, K. 2017/1226; İstanbul BAM 15. CD, T. 03.03.2017, E. 2017/2320, K. 2017/1865.

⁵⁸ ŞEN, Şikâyet Hakkı, (İnternet üzerinden olması nedeniyle sayfa bulunmamaktadır).

⁵⁹ ŞEN, Şikâyet Hakkı, (İnternet üzerinden olması nedeniyle sayfa bulunmamaktadır).

Buna rağmen mevcut kanuni düzenleme çerçevesinde kanuni bir değişiklik olmadan içtihatların bu yönde olması eleştiriye gerçekten açıktır. Şikâyet hakkının cirantalara da tanınması aynı zamanda şikâyet süresinin başlangıcının tespitinde belirsizliklere yol açabilme tehlikesine de neden olmaktadır. Bu husus şikâyet süresi kısmında incelenecektir.

b) Şikâyet Süresi

Ceza hukukunda genel olarak şikâyete bağlı suçlarda şikâyet süresi, fiilin ve failin kim olduğunun öğrenildiği tarihten itibaren altı aydır (TCK m. 73/1-2). Şikâyet süresine ilişkin özel kanunlarda özel hüküm bulunmaması halinde TCK' daki genel şikâyet süresi uygulanır⁶⁰. Ancak şikâyet süresine ilişkin özel hüküm bulunması halinde ilgili kanundaki özel süre uygulanacaktır. Karşılıksızdır işlemi yapılmasına sebepiyet verme suçu bakımından şikâyet süresi konusunda, Çek Kanunu m. 5, İİK m. 347' ye atf yapılmıştır. Dolayısıyla bu atf gereğince İİK m. 347' de bulunan şikâyet süreleri uygulanacaktır. İİK m. 347' ye göre; *“Bu bapta yer alan fiillerden dolayı şikâyet hakkı, fiilin öğrenildiği tarihten itibaren üç ay ve her halde fiilin işlendiği tarihten itibaren bir yıl geçmekle düşer.”* Şikâyet hakkının kullanımı için öngörülen üç aylık ve bir yıllık süreler hak düşürücü süre niteliğindedir. Bu nedenle bu süreler kesilmez, durmaz ve hakkında eski hale getirme yoluna da gidilemez⁶¹. Şikâyetin bu süreler içinde yapılmamış olması halinde, süre dolmuşsa red kararı, süre dolmamış ise durma kararının verilmesi ve sürenin sonuna kadar şikâyet hakkının kullanılmamış olması halinde düşme kararı verilmesi gerekir.

Şikâyet süresi konusunda TCK m. 73' teki genel hükmün mü uygulanacağı yoksa İİK m. 347'deki hükmün mü uygulanacağı konusunda doktrinle farklı görüşler bulunmaktadır⁶². TCK' nın “Özel Kanunlarla İlişki” başlıklı

⁶⁰ KOCA/ÜZÜLMEZ, s.47.

⁶¹ GÜNAY, s. 173. ÖZMEN, İsmail: İcra Mahkemesinin Görevine Giren Suçlar, Ankara 2007, s. 540, ÇETİN, s. 42; SARI, Rifat: İcra Suçları, Ankara Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü, Yayınlanmamış Yüksek Lisan Tezi, Ankara 2011, s. 198.

⁶² TCK m. 73' te belirtilen şikâyet süresi ile ilgili hükmün, TCK m. 5' te belirtilen *“Bu Kanunun genel hükümleri, özel ceza Kanunları ve ceza içeren Kanunlardaki suçlar hakkında da uygulanır.”* hükmü gereği İcra ve İflas Kanunu' nda şikâyete bağlı suçlarda da uygulanması gerektiğidir. Çünkü TCK m. 5' in amacının özel kanunlarla getirilen ve genel kurallara aykırılık oluşturan kuralların engellenmesi ve böylece uygulama birliği ile hukuk güvenliğinin sağlanması olduğu, madde gerekçesinde de açıkça belirtilmiştir. Dolayısıyla İİK' nin da TCK m. 5 anlamında ceza içeren özel bir Kanun olması nedeniyle şikâyet süresine ilişkin İİK m. 347' nin, TCK' nın 73. maddesi karşısında uygulanma kabiliyeti bulunmamaktadır. AŞIK, İbrahim, *“5237 Sayılı Türk Ceza Kanunu ve 5358 Sayılı Kanun İşliğinde İcra ve İflas Kanunu'nda Yer Alan Cezai Hükümler (m.331-354)”*, Prof. Dr. Fırat Öztan'a Armağan, C.II, Ankara 2010, s. 2513-2551, s. 2538; GÜNAY, s. 177; *“İcra ve İflas Kanunu'nun düzenlemesinin yürürlükte olması nedeniyle bu hükümlerin uygulanması gerekir.”* UYSAL, s. 1040.

5. maddesine göre, “TCK’ nın genel hükümleri, özel ceza kanunları ve ceza içeren kanunlardaki suçlar hakkında da uygulanır”. Ayrıca TCK’ nın Yürürlük ve Uygulama Şekli Hakkında Kanun geçici m. 1’ e göre, “Diğer kanunların TCK’ nın genel hükümlerine aykırı hükümleri, ilgili kanunlarda gerekli değişiklikler yapıncaya ve en geç 31 Aralık 2008 tarihine kadar uygulanır” şeklindeki hükümleri birlikte değerlendirildiğinde, TCK m. 5’ teki hükmün sadece 31.12.2008 tarihinden önce yürürlükte olan kanunlar bakımından uygulama alanı bulabildiği, 2008 yılından sonra yürürlüğe girmiş kanunlar bakımından genel kanun – özel kanun ile önceki – sonraki kanun ayrımı yapılarak uygulanacak kanunun belirlenmesi gerektiği açıktır⁶³. Karşılıksızdır işlemi yapılmasına sebebiyet verme suçunun şikâyet süresi, 5941 sayılı Çek Kanunu m. 5’ te düzenlenmiş olup, bu madde 15.07.2016 tarihinde değiştirilmiştir. Ceza hukuku bakımından Çek Kanunu’ nun TCK’ ya göre özel kanun olması ve aynı zamanda şikâyet süresini düzenleyen m. 5’ in 2016 yılında düzenlenmiş olması nedenleri ile şikâyet süresi konusunda Çek Kanunu m. 5’ in öncelikle uygulanması gerekmektedir. Çek Kanunu m. 5’ in açıkça ve bilerek İİK m. 347’ ye atf yapılması nedeniyle, kanun koyucunun burada şikâyet süresi konusunda İİK’ nin hükümlerinin uygulanmasını kabul ettiği anlamı çıkarılması gerekir. Bu nedenle Çek Kanunu’ na dayalı olarak karşılıksız çek keşide etme suçunda şikâyet süresi İİK m. 347’ de belirtildiği gibi olmalıdır.

3167 sayılı Kanun’ dan farklı olarak Çek Kanunu m. 5’ te şikâyet hakkının başlama tarihi düzenlenmemiştir. Şikâyet hakkı, çekin üzerinde yazılı olan düzenleme tarihine göre ibraz süresi içerisinde ibraz edilmesine rağmen, çek karşılığının ilgili banka hesabında tam olarak bulundurulmaması üzerine doğar⁶⁴. Dolayısıyla İİK’ da öğrenme tarihi denilse de bu madde çerçevesinde çekin muhatap bankaya ibrazından sonra muhatap banka tarafından “karşılıksızdır” damgasının vurulması ile birlikte öğrenmenin gerçekleştiği kabul edilmeli ve üç ay içerisinde İcra Mahkemesi’ ne şikâyette bulunulması gerekir⁶⁵. İİK m. 347’ de geçen “*her halde filin işlendiği tarihten itibaren bir yıllık süre*” öğrenmenin en geç ne zamana kadar olabileceğini gösteren azami süredir. Dolayısıyla asıl süre, öğrenmeden itibaren üç aylık süredir. Çek suçlarında öğrenme ile suçun oluşumu çoğu kez birbiri ile örtüşecektir. Yetkili hamilin çeki bankaya ibraz etmesinden sonra ve muhatap banka tarafından “karşılıksızdır” şerhinin vurulması ile birlikte şikâyetçinin öğrenmiş sayılması gerekir⁶⁶. Örneğin hamilin “karşılıksızdır” şerhinden beş ay sonra şikâyette

⁶³ Bu konuda detaylı bilgi için bkz: KOCA/ÜZÜLMEZ, s.49

⁶⁴ ÖZGENÇ, s. 83.

⁶⁵ ÖZGENÇ, s. 98.

⁶⁶ Nitekim Gaziantep Bölge Adliye Mahkemesi 11. Ceza Dairesi’ nin bu yönde bir kararı mevcuttur. “*Karşılıksız işlemine tabi tutulan çekle ilgili olarak ciranta (hamil), şikâyet hakkını karşılıksızdır işleminin yapıldığı tarihten itibaren kanunda belirtilen süreler içinde kullanması*

bulunması durumunda İcra Mahkemesi' nin şikâyet süresinin geçmesi nedeniyle davayı reddetmesi gerekir. Bu durumda şikâyetçinin bir yıllık sürenin henüz dolmadığını ileri sürebilmesi için "karşılıksızdır" şerhinden sonra öğrenme tarihinin daha sonra olduğunu ispatlaması gerekir. Çünkü şikâyet süresi bir yıl değil, öğrenmeden itibaren üç aydır. Bir yıllık süre öğrenmenin azami olarak en geç ne zamana kadar olabileceğini gösteren bir süredir. Kanun' da bulunan bu süreyi bu şekilde anlamak gerekir.

Süreye ilişkin özellik arz eden bir başka durum ise, "karşılıksızdır" şerhinden sonra çekin özellikle en son cirantaya veya bir başkasına yeniden ciro edilmesi halinde şikâyet süresinin ne zaman başlayacağına ilişkin olabilir⁶⁷. Bu ihtimalde, "karşılıksızdır" işleminden sonra çek yeniden ciro edilmiştir. Uygulamada bu durum çekin hamilinden önceki en son cirantaya yeniden ciro edilmesi şeklinde gerçekleşmektedir. İşte bu ihtimalde, cirantanın "karşılıksızdır" işlemi, çekin kendisine iade tarihinden önce veya iade tarihinde öğrenmiş olabileceği ihtimali göz önünde bulundurulmalıdır⁶⁸. Bu durumda, -şayet karşılıksızdır işleminden sonra yeni hamilin de şikâyet hakkının varlığı kabul edilecekse- , şikâyet süresi "karşılıksızdır" işleminden sonra değil öğrenme tarihinden itibaren başlamalıdır. Buna ilişkin olarak İstanbul Bölge Adliye Mahkemesi' nin 15. Ceza Dairesi, bir kararında cirantanın fiili öğrenme tarihinin çekin kendisine döndüğü tarih olarak kabul edilmesi gerektiğine hükmetmiştir⁶⁹. Karara göre

gerekir". (Gaziantep Bölge Adliye Mahkemesi 11. Ceza Dairesi, E. 2017/413; K. 2017/398).

⁶⁷ Bu durum özellikle karşılıksızdır şerhinden sonra yapılan ciro nedeniyle yeni hamilin de bu suç nedeniyle şikâyet hakkının kabulü ihtimalinde söz konusu olur. Çünkü bu husus tartışmalıdır. Yüksek mahkemenin tavrı bu hakkın olup olmadığında belirleyici olacaktır. Bazı bölge adliye mahkemeleri geriye doğru yapılan ciroda cirantanın da şikâyet hakkı olduğuna hükmetmiştir.

⁶⁸ ÖZGENÇ, s. 99.

⁶⁹ "Söz konusu çek şikâyetçi şirket tarafından bankaya ibraz edilerek "karşılıksızdır" işlemine tutulması halinde, şikâyetçi şirket yönünden fiili öğrenme tarihi çekin ibraz edildiği 31/08/2016 tarihi olacaktır. Buna karşılık söz konusu çekin şikâyetçi şirketin ciro ettiği adı okunamayan ve üzerinde iptal kaşesi bulunan şirket tarafından bankaya ibraz edilmesi halinde ise şikâyetçi şirket yönünden fiili öğrenme tarihi çekin kendisine döndüğü tarih olacaktır. Bu iki ihtimale göre şikâyet süresinin başlangıcı değişiklik gösterecektir. Bu durumun tespiti için söz konusu çekin bankaya şikâyetçi şirket tarafından mı yoksa ciro ettiği adı okunamayan şirket tarafından mı ibraz edildiğinin ilgili bankadan sorulması ile buna göre şikâyet süresinin başlangıcının tespiti gerekirken ibraz tarihini fiili öğrenme tarihi olarak kabul edilmek suretiyle, CMK 230. maddesine aykırı olarak yetersiz gerekçe ile karar verilmesi Yasaya aykırı ve istinaf başvurusunda bulunan şikâyetçi vekilinin istinaf nedenleri yerinde görülmüş olduğundan hükmün CMK' nın 289/1- g ve 280/1- b maddeleri uyarınca BOZULMASINA, dosyanın yeniden incelenmek ve hükmolünmek üzere hükmü bozulan ilk derece mahkemesine GÖNDERİLMESİNE, kesin olmak üzere 15/06/2017 tarihinde oybirliğiyle karar verildi." (İstanbul Bölge Adliye Mahkemesi 15. Ceza Dairesi, T. 22.03.2017, E. 2017/2276, K. 2017/1808, naklen; <http://www.hukukmedieniyeti.org/haber/17937/karsiliksiz-cekte-geriye-ciro-yapilmasi-halinde>, E.T.: 21.11.2017). Burada konumuz

geriye doğru ciroda ibraz tarihinin fiili öğrenme tarihi olarak kabul edilmemesi gerekir. Bütün bu sorunların nedeni aslında cirantalara da bölge adliye mahkemesi kararları ile şikâyet hakkının tanınmasından kaynaklanmaktadır.

c) Şikâyet Usulü

İİK m. 349/1, şikâyetin usulünü düzenlemektedir. Buna göre şikâyet, dilekçeyle veya sözlü beyanla yapılabilir. Şikâyet hakkı sahibi şikâyete ilişkin dilekçesini İcra Ceza Mahkemesi' ne verebileceği gibi, sözlü beyanını tutanağa geçirmek suretiyle de şikâyetini gerçekleştirebilir⁷⁰. Ancak şikâyetin İcra Ceza Mahkemesi' ne yapılması zorunludur⁷¹.

Şikâyetçi, yetkili İcra Ceza Mahkemesi' nin olduğu yerde değil ise, bulunduğu yer İcra Ceza Mahkemesi kanalıyla şikâyet dilekçesini veya tutanağa geçirttiği sözlü şikâyet beyanını yetkili İcra Ceza Mahkemesi' ne gönderebilir⁷².

3. Yargılama Aşamaları

Soruşturma Aşaması

İİK m. 349 takibi şikâyete bağlı suçlarda yargılamanın nasıl başlayacağını göstermektedir⁷³. Takibi şikâyete bağlı suçlarda soruşturma aşaması

dışında olsa da istinaf mahkemesinin kararı bozarak yeniden alt derece mahkemesine göndermesinin de eleştirilmesi gereken bir başka husus olduğunu belirtmekle yetinelim.

⁷⁰ ÖZMEN, s. 543.

⁷¹ Disiplin ve tazyik hapsi cezası dışında kalan hapis ve adli para cezalarına ilişkin şikâyetin nereye yapılacağına ilişkin bir tartışma yaşanmıştır. Yargıtay da bu konuda farklı kararlar vermiştir. Yargıtay 16. Hukuk Dairesi 23.02.2006 gün ve 2005110009 E. 200611229 K. nolu kararlarında İİK' ya göre hapis cezasının uygulanmasının gerektiği durumlarda şikâyetin cumhuriyet savcılığına yapılması gerektiği kararını vermiştir. Ancak aynı daire, 14.6.2006 tarihli ve 2006/1905 E., 200614592 K. nolu kararlarında ise, İİK' nın 346. ve 349. maddelerinin yürürlükte olması nedeniyle şikâyetin doğrudan icra mahkemesine yapılması gerektiğini belirtmiştir. Yargıtay Ceza Genel Kurulu, 13.02.2007 tarih ve 2007/17RD-16 E., 2007/28 K. sayılı kararı ile Yargıtay açısından bu tartışmaya son noktayı koymuştur. Genel Kurulun bu kararına göre İİK' da hapis veya adli para cezası öngören suçlar yönünden kanun koyucu ayrı bir düzenleme öngörmediği için diğer icra suçları gibi bu suçlarda da şikâyet doğrudan icra mahkemesine yapılmalıdır.

⁷² GÜNAY, s. 172.

⁷³ Takibi şikâyete bağlı olmayan icra suçlarında (İİK' nın 335, 338/2, 342 ve 345b maddelerinde düzenlenen suçlar) yargılamanın nasıl başlayacağına dair açık bir hüküm mevcut değildir. Bu nedenle İİK' da açıkça düzenlenmeyen veya eksik düzenlenen konularda CMK' nın ilgili hükümlerinin uygulanacağına dair istikrar kazanan Yargıtay kararları da dikkate alındığında İİK' nın 335, 338/2, 342 ve 345b maddelerinde düzenlenen ve şikâyete bağlı olmayan suçlar için CMK' nın hükümlerinin uygulanması gerekir. Dolayısıyla şikâyete bağlı olmayan icra suçlarında soruşturma aşaması, suçtan zarar görenin veya ilgisinin başvurusu veya ihbarı üzerine başlar. Bu başvuru veya ihbar doğrudan Cumhuriyet savcılığına yapılabileceği gibi kolluğa da yapılabilir. Cumhuriyet savcılığınca ihbar veya başvuruya ilişkin tüm deliller

bulunmamaktadır. Çünkü İİK m. 349/1 uyarınca şikâyete bağlı suçlarda şikâyetin dilekçe veya sözlü beyan ile doğrudan İcra Ceza Mahkemesi' ne yapılması zorunludur. Bu itibarla, şikâyet, 5941 sayılı Çek Kanunu m. 5/1' de tanımlanan suç bakımından bir dava şartı ve iddianame yerine geçen belge hükmündedir⁷⁴. Dolayısıyla karşılıksız çek keşide etmek suçundan ötürü yapılacak olan yargılamada da soruşturma aşaması olmayacak yargılama doğrudan kovuşturma aşamasından başlayacaktır. Bunun sebebi bu suçun yargılamasında soruşturma aşamasının bulunmadığı, doğrudan kovuşturma aşamasından yargılamanın başlayacağına ilişkin Çek Kanunu' nun atf yaptığı İİK m. 349 hükmüdür.

b. Kovuşturma Aşaması

Takibi şikâyete bağlı icra suçlarında, İİK m. 349' a göre, duruşmaya hazırlık bağlamında şikâyetçinin dilekçesini veya sözlü dava beyanını alan İcra Mahkemesi, duruşma için hemen bir gün tayin edip şikâyetçinin imzasını alır ve sanığa çağrı kâğıdı gönderir. Şahit gösterilmişse ona da çağrı yapılır. **İki taraf da** tayin olunan gün ve saatte İcra Mahkemesi' nin huzuruna **gelmeye veya vekil göndermeye mecburdurlar** (İİK m. 349/2). Gerekirse İcra Mahkemesi, tarafların bizzat hazır bulunmasını emredebilir (İİK m. 349/3). Ancak dikkat edilmesi gereken nokta, şikâyetçinin belirlenen zamanda gelmediği veya vekil de göndermediği takdirde **şikâyet hakkının düşeceği hususudur** (İİK m. 349/6). Dolayısıyla takibi şikâyete bağlı suçlarda şikâyetçinin yapılan bu yargılamaya katılması büyük önem arz eder. Sanık için ise durum farklıdır. Sanık başka yerde ikamet ediyorsa istinabe yoluyla sorguya çekilir (İİK m. 349/4). Sanık, şikâyeti alan veya istinabe edilen icra mahkemesinin huzuruna gelmez veya müdafî göndermezse yahut bizzat bulunmasına gerek görülürse kolluk tarafından getirilir. Bu suretle de bulundurulamazsa yargılama yokluğunda görülür (İİK m. 349/5).

İcra Mahkemesi duruşmada iki tarafı ve delillerini dinler ve gerek tarafların gerek tanıkların ifadelerini duruşma tutanağına geçirir. İcra Mahkemesi' nde görülmekte olan davanın duruşmasında Cumhuriyet Savcısı hazır bulundurulmaz (İİK m. 350/1-2).

Tahkikat açısından çok önemli bir husus ise davanın ve savunmanın genişletilmesi ve değiştirilmesi yasağının biraz farklı bir şekilde de olsa mevcut olmasıdır. Şikâyetçi, dilekçe veya beyanında göstermiş olduğu deliller ile bağlıdır. Sanık ise savunmasını ancak bir kere genişletebilir (İİK m. 351/1). Bu

toplanır. Cumhuriyet savcısı soruşturma neticesinde icra suçunun işlendiğine dair yeterli şüphe oluşturacak delil elde ederse iddianame düzenleyerek icra mahkemesine dava açar (CMK m.170/ 2). (GÜNAY, s. 183, 184).

⁷⁴ ÖZGENÇ, s. 98.

husus hukuk yargılamasında yer alan davanın ve savunmanın genişletilmesi yasağından farklıdır. Öncelikle hukuk yargılamasında davacı davasına dayanak teşkil eden vakıaları değiştirip genişletemez, yeni delillerini ise HMK m. 145 çerçevesinde, davayı geciktirmek amacı taşııyorsa ve ilgili tarafın kusurundan kaynaklanıyorsa hâkimin izni ile ileri sürebilmesi mümkündür. Ancak İİK m. 351/1 hükmü iddianın genişletilmesi ve değiştirilmesinin yasak olduğundan değil yeni delillerin ileri sürülmesinin yasak olmasından bahsetmektedir. Bu açıdan bir farklılık vardır. Ayrıca hukuk yargılamasında davayı değiştirmenin ve genişletmenin istisnaları mevcuttur. Bunlardan en önemlisi ıslahtır. Ancak ıslah İİK' nın ceza yargılamasında uygulanmaz.

Bilindiği gibi hukuk mahkemelerinde yapılan yargılamalarda silahların eşitliği ilkesi gereği savunma da değiştirilip genişletilemez. Bunun da istisnası yine ıslahtır. ıslah suretiyle davalı iddiasını bir kereye mahsus olmak üzere değiştirip genişletebilir. Ancak İcra Ceza Mahkemesi' nde yapılan yargılamada, İİK m. 351/2 hükmü ıslaha gerek olmaksızın bunun bir kereye mahsus olmak üzere genişletilebilmesine izin vermiştir. Dolayısıyla bu açıardan İİK m. 351 hükmü hukuk yargılamasındaki iddianın değiştirilmesi ve genişletilmesi yasağından farklılık arz etmektedir.

İİK m. 351 hükmü klasik ceza yargılamasında yer alan resen araştırma ilkesi ile de uyumlu değildir. Çünkü ceza yargılamasında taraflar için iddia ve savunmanın genişletilmesi yasağı söz konusu değildir. Ancak icra ceza yargılamasında takibi şikâyete bağlı suçlarda yargılamayı hızlandırmak için iddianın genişletilmesi (yeni delillerin sonradan mahkemeye sunulması) yasağı öngörülmüştür. Bu kanunun emredici hükmü olması nedeniyle HMK' da öngörülen ıslah kurumu, İcra Ceza Mahkemesi' nde yapılan yargılamalarda uygulanmaz. Sanık ise savunmasını kanunun vermiş olduğu yetki nedeniyle sadece bir defaya mahsus olmak üzere genişletebilir. Dolayısıyla yapılan bu yargılamada şikâyetçinin dilekçesinde veya ilk sözlü beyanında lehine olan maddi ve manevi unsurları ve bütün delilleri ileri sürmesi önemlidir. Aynı şekilde sanığın da dinlendiği ilk duruşmada veya beyan dilekçesinde lehine olan unsurları ve delilleri ileri sürmesi gereklidir.

c. Karar (Hüküm)

5941 sayılı Çek Kanunu m. 5/1' in sondan ikinci cümlesine göre, *"...Bu suçtan dolayı açılan davalar icra mahkemesinde görülür ve İcra ve İflas Kanunu' nun 347, 349, 350, 351, 352 ve 353' üncü maddelerinde düzenlenen yargılama usulüne ilişkin hükümler uygulanır"*. Buna göre İİK' nın "Karar" başlıklı 352. maddesi uygulama alanı bulacaktır. Madde başlığı, karar olmasına rağmen bunun hüküm olarak anlaşılması daha doğrudur.

İİK m. 352' ye göre, İcra Mahkemesi, iki tarafın ifadelerini, bütün delillerini ve iddia ve müdafaalarını dinledikten sonra en geç beş gün içinde kararını verir. Verilen bu kararda CMK m. 232' de belirtilen hususlara yer verilmelidir⁷⁵. Bu çerçevede, mahkemece verilen kararda sanığın kimlik bilgileri, kararın türü, uygulanan kanun maddeleri, ceza miktarı, kanun yolları ve süresi açık bir şekilde belirtilir. Ayrıca verilen kararın gerekçesinde de suça ilişkin bütün deliller tartışılıp değerlendirilerek kararın hangi delillere dayandığının bağlantı kurularak açıklanması gerekir⁷⁶.

Duruşmanın sona erdiği açıklandıktan sonra hüküm verilir. Beraat, ceza verilmesine yer olmadığı, mahkûmiyet, güvenlik tedbirine hükmedilmesi, davanın reddi ve düşmesi kararı, hükümdür (CMK m. 223/1).

aa- Mahkûmiyet Kararı

İcra Mahkemesi yapmış olduğu yargılama neticesinde, üzerinde yazılı bulunan düzenleme tarihine göre kanuni ibraz süresi içinde ibrazında, çekle ilgili olarak "karşılıksızdır" işlemi yapılmasına sebebiyet veren kişi hakkında, her bir çekle ilgili olarak, binbeşyüz güne kadar adli para cezasına hükmeder (Çek Kanunu m. 5). Ancak hükmedilecek adli para cezası; Anayasa mahkemesinin iptal kararından sonra, *çek bedelinin karşılıksız kalan miktarından az olamaz* şeklini almıştır. Ayrıca hükmedilecek olan bu para cezasından muhatap bankanın 5941 Sayılı Yasanın 3. maddesi gereğince ödemekle yükümlü olduğu miktarın ödenmesi halinde ödenen miktarın çek bedelinden düşülmesi gerektiği de Antalya Bölge Adliye Mahkemesi 10. Ceza Dairesi kararında belirtilmiştir⁷⁷. Dolayısıyla kanunda belirtilen suçun unsurlarının oluşması halinde veya CMK m. 223/5' in ifadesiyle, "*Yüklenen suçu işlediğinin sabit olması halinde...*", sanık, Çek Kanunu m. 5' te belirtilen adli para cezasına mahkûm edilir.

Eski kanun döneminde çek bedelinin karşılıksız kalan kısmı kadar adli para cezası belirlenmekteydi. Fakat lehtara ödenmesi gereken miktar faiz dolayısıyla daha yüksek olmaktadır. Bu durumda daha az olan adli para cezası ödenerek tazyik hapsinden kurtulmak mümkündür. Yeni düzenleme sayesinde ödemenin lehtara yapılması bu şekilde sağlanarak kanunun amacı gerçekleştirilmeye çalışılmaktaydı⁷⁸. Dolayısıyla kişinin adli para cezasını ödeyerek mahkûmiyetten kurtulması kendisi açısından avantaj olmayacaktı.

⁷⁵ SARI, s. 212.

⁷⁶ KÜRTÜL, Mehmet: Açıklamalı, İçtihatlı, Örnekli İcra ve İflas Suçları, Ankara, 2012, s. 52; GÜNAY, s. 195.

⁷⁷ Antalya Bölge Adliyesi 10. Ceza Dairesi, T. 26.04.2017, E. 2017/2639, K. 2017/2569 (naklen; <http://www.hukukmedeniyeti.org/haber/17939/karsiliksiz-cekte-bankanın-odemekle-yukumlu-oldugu>, E.T.: 21.11.2017).

⁷⁸ ÖZGENÇ, s. 87.

Ancak Anayasa Mahkemesinin Çek Kanunu' nun 5. maddesinin ikinci cümlesini iptal etmesiyle birlikte kanun koyucunun bu amacı gerçekleştiremeyecektir.

Kural olarak, infaz yetkisini kısıtlayacak şekilde adli para cezasının ödenmemesi durumunda bunun hapse çevrileceğine ilişkin karar verilmesi doğru değildir⁷⁹. Ancak Yargıtay' ın bu kararının sebebi Ceza ve Güvenlik Tedbirlerinin İnfazı Hakkında Kanun m. 106/3' teki düzenlemedir. Buna göre, *“Hükümlü, tebliğ olunan ödeme emri üzerine belli süre içinde adli para cezasını ödemezse, Cumhuriyet savcısının kararı ile ödenmeyen kısma karşılık gelen gün miktarı hapis cezasına çevrilerek, hükümlünün iki saat çalışması karşılığı bir gün olmak üzere kamuya yararlı bir işte çalıştırılmasına karar verilir. Günlük çalışma süresi, en az iki saat ve en fazla sekiz saat olacak şekilde denetimli serbestlik müdürlüğüne belirlenir. Hükümlünün, hakkında hazırlanan programa ve denetimli serbestlik görevlilerinin bu kapsamdaki uyarı ve önerilerine uymaması hâlinde, çalıştığı günler hapis cezasından mahsup edilerek kalan kısmın tamamı açık ceza infaz kurumunda yerine getirilir”*. Görüldüğü gibi bu hükme göre Cumhuriyet Savcısı, hükümlünün, adli para cezasının kamuya yararlı bir işte çalışması şeklinde uygulanmasına da karar verebilir. Ancak bu hüküm, Çek Kanunu m. 5/11' de yer alan, *“Ceza ve Güvenlik Tedbirlerinin İnfazı Hakkında Kanun m. 106/3' ün uygulanamayacağı”* hükmü gereği uygulanamaz. Bu hükmün amacı da çekle düzenlenen adli para cezasının yaptırım gücünü artırmaktır. Bu düzenlemeler karşısında şu soru akla gelmektedir; İcra Ceza Mahkemeleri hükümlünün kamuya yararlı bir işte çalışması mümkün olmayacağından dolayı mahkûmiyet hükmünde adli para cezasının ödenmemesi halinde cezanın hapse çevrileceğine ilişkin karar verebilir mi? Bu soru zaman içinde üst mahkemelerin vereceği kararlar doğrultusunda şekil alacaktır. Ancak şu an için Yargıtay 3. Ceza Dairesi' nin içtihadına gerekçe olan Ceza ve Güvenlik Tedbirlerinin İnfazı Hakkındaki Kanun m. 106/3' ün, Çek Kanunu m. 5/11 gereği uygulanamayacak olması nedeniyle mahkûmiyet kararlarında adli para cezasının ödenmemesi halinde hapis cezasına çevrileceği belirtilmesinin üst mahkeme tarafından yeniden yargılama veya bozma nedeni teşkil etmemesi gerekir.

Ayrıca mahkeme, Çek Kanunu m. 5 çerçevesinde, çek düzenleme ve çek hesabı açma yasağına; bu yasağın bulunması hâlinde, çek düzenleme ve çek hesabı açma yasağının devamına da hükmedebilir. Yargılama sırasında da resen mahkeme tarafından koruma tedbiri olarak çek düzenleme ve çek hesabı açma yasağına karar verilebilir. Çek düzenleme ve çek hesabı açma yasağı, çek hesabı sahibi gerçek veya tüzel kişi, bu tüzel kişi adına çek keşide edenler ve karşılıksız çekin bir sermaye şirketi adına düzenlenmesi durumunda

⁷⁹ Yargıtay 3. Ceza Dairesi, E. 2016/2925, K. 2017/289, T. 19.1.2017 (<http://www.kazanci.com>, E.T.: 15.05.2017).

ayrıca yönetim organı ile ticaret siciline tescil edilen şirket yetkilileri hakkında uygulanır (Çek Kanunu m. 5).

Sanığın mahkûmiyetine dair verilen kararda, hesaplanan yargılama masraflarının sanıktan tahsiline, müşteki, kendisini vekille temsil ettirmişse vekâlet ücretinin sanıktan alınarak müştekiye ödenmesine hükmedilmesi de zorunludur⁸⁰.

bb- Beraat Kararı

İcra mahkemesi yapmış olduğu yargılama neticesinde, sanığın Çek Kanunu m. 5' te belirtilen suçu işlemediğine, suçun unsurlarının oluşmadığına veya sanığın şikâyet edilen kişiden başka bir kişi olduğuna kanaat getirirse sanık hakkında beraat kararı vermesi gerekir (CMK m.223/2).

cc- Düşme, Hükümün Bütün Sonuçları İle Kaldırılması, Şikâyetten Vazgeçme ve Feragat Nedeniyle Düşme, Zamaşaımı Nedeniyle Düşme, Ölüm Nedeniyle Düşme Kararları

İcra mahkemesi kararını verdikten sonra kararı Cumhuriyet Başsavcılığına bildirir. İİK m. 352/2' de, takibi şikâyete bağlı suçlarda dava ve cezanın m. 354' te yazılı sebeplerle düşeceğinin kararda belirtileceği de yazılıdır. Ancak 5941 sayılı Çek Kanunu m. 5/1, İcra Mahkemesi' nce yapılan yargılamada hangi kanun maddelerinin uygulama alanı bulacağına ilişkin yapılan atıfta, İİK m. 354' e atıfta bulunmamaktadır. İİK m. 354 ise davanın ve cezanın düşmesi ile ceza verilemeyecek hallerin neler olduğunu düzenlemektedir. İşte bu madde, 5941 sayılı Çek Kanunu m. 5' te atıf yapılmaması nedeniyle, İİK m. 352/2 hükmü, karşılıksız çek suçuna ilişkin yapılan yargılamada uygulama alanı bulmaz. Dolayısıyla hâkim, vermiş olduğu mahkûmiyet kararında dava ve cezanın m. 354' te sayılan feragat veya borcun itfa edildiğinin sabit olması ile düşeceğini kararında belirtemez. Çek Kanunu m. 5' te İİK m. 354' e atıf yapılmamasının sebebi ise, Çek Kanunu' nun m. 5' te belirtilen suçun icra takibine dayalı bir suç olmamasıdır. İİK m. 354' ün amacı, icra takibine dayalı şikâyete bağlı suçlarda suçtan zarar görenin feragati veya borcun itfa edildiğinin sabit olması halinde dava veya cezanın bütün neticeleri ile düşmesidir. İcra suçlarının icra takibine dayalı olarak yapılması nedeniyle, sanığın icra takibine konu olan borcu tüm ferileri ile ödemesi ve bunu mahkemeye sunması halinde İcra Mahkemesi, cezanın ve davanın düşmesine karar verecektir. Dolayısıyla ortada ödeme suretiyle kapatılacak bir icra takibi bulunmaktadır. Ancak Çek Kanunu m. 5 çerçevesinde verilecek karşılıksız çek keşide etme suçunda ortada bir icra takibi bulunmayabilir. Bu durumda İİK m. 354' ün doğrudan uygulanma olanağı mevcut değildir. Çek Kanunu m. 5' te İİK m. 354' e doğrudan atıf yapılmamasının

⁸⁰ KAÇAK, Nazif: İcra ve İflas Kanunu Şerhi, C.2, Ankara 2006, s. 384; GÜNAY, s. 196.

bir başka nedeni ise, Çek Kanunu m. 6' da özel olarak bir düzenlemenin olması ve m. 6 hükmünün uygulama alanı bulmasının istenmesidir.

Çek Kanunu m. 6' da düzenlenen "Etkin pişmanlık ve çek düzenleme ve çek hesabı açma yasağının kaldırılması" başlıklı maddesinde, davanın hangi durumda düşeceği, şikâyetten vazgeçme halinde ne olacağı ayrıca düzenlenmiştir. Çek Kanunu m. 6' ya göre; karşılıksız kalan çek bedelinin, çekin üzerinde yazılı bulunan düzenleme tarihine göre kanunî ibraz tarihinden itibaren işleyecek 3095 sayılı Kanun' a göre ticarî işlerde temerrüt faiz oranı üzerinden hesaplanacak faizi ile birlikte tamamen ödeyen kişi hakkında, yargılama aşamasında mahkeme tarafından davanın düşmesine, mahkûmiyet hükmünün kesinleşmesinden sonra ise mahkeme tarafından hükmün bütün sonuçlarıyla ortadan kaldırılmasına karar verilir.

Şikâyetten vazgeçme hâlinde de davanın düşmesine karar verilir. 5237 sayılı TCK m. 73/4 çerçevesinde soruşturulması ve kovuşturulması şikâyete bağlı suçlarda, kanunda aksi yazılı olmadıkça, ancak hüküm kesinleşinceye kadar şikâyetten vazgeçilebilir. Hüküm kesinleştikten sonra şikâyetten vazgeçilemez ve kesinleşmeden sonra vazgeçme, infazı etkilemez. Çek Kanunu m. 6 bu kurala bir istisna getirmektedir. Zira şikâyetten vazgeçme halinde de mahkûm olunan ceza bütün sonuçlarıyla ortadan kalkacağından, söz konusu suçtan dolayı verilmiş olan hüküm kesinleştikten sonra da şikâyetten vazgeçme mümkündür⁸¹.

İİK m. 354/2' de İİK' nın 16. babında düzenlenen ve cezası tazyik veya disiplin hapsi olan icra suçları için kararın kesinleştiği tarihten itibaren iki yıllık bir ceza zamanaşımı süresi öngörülmüştür. Ancak belirttiğimiz gibi Çek Kanunu' nda İİK m. 354' e atf yapılmamıştır. Bu nedenle İİK m. 354' te yazan ceza zamanaşımı süreleri uygulanmaz. Bu durumda TCK m. 5 gereğince TCK' nın dava zamanaşımını düzenleyen 66. maddesi ve ceza zamanaşımını düzenleyen 68. maddelerinin uygulama alanı bulması gerekir. Bu maddelerde belirtilen zamanaşımı sürelerinin geçmesi halinde de dava ve cezanın düşmesine karar verilir.

Yargılama sırasında mahkemece sanığın öldüğünün tespit edilmesi halinde davanın ölüm nedeniyle TCK m. 64/1 uyarınca düşürülmesine karar verilmesi gerekir. Mahkûmiyet kesinleşmiş, ancak ceza henüz infaz edilmemiş ise, bu halde de ölüm nedeniyle cezanın düşürülmesine karar verilmesi gerekir. Fakat infaz edilen ceza ile yargılama masrafları düşmez ve iade edilmez. Çünkü hükümlünün ölümü, sadece hapis cezasını ve henüz infaz edilmemiş adli para cezalarını ortadan kaldırır. Müsadereye ve ölümden önce kesinleşmiş yargılama giderlerine ilişkin hükümler ölümden sonra da olsa infaz edilir ve

⁸¹ ÖZGENÇ, s. 128.

infaz edilmiş adli para cezaları da iade edilmez (TCK m. 64).

Ayrıca Çek Kanunu m. 5/10' a göre, karşılıksız çek keşide etme suçu nedeniyle, ön ödeme, uzlaşma ve hükmün açıklanmasının geri bırakılmasına ilişkin hükümler uygulanmayacaktır.

dd- Davanın Reddi Kararı

CMK m. 223/7 gereği, aynı fiil nedeniyle, aynı sanık için önceden verilmiş bir hüküm veya açılmış bir dava varsa sanık hakkında açılan davanın reddine karar verilmesi gerekir.

4- Kanun Yolu

Kanun yolu bakımından Çek Kanunu m. 5 atfı gereği İİK m. 353 uygulanacaktır. İİK m. 353' te, icra suçlarından dolayı verilen kararlara karşı başvurulabilecek hukuki çareler belirtilmiştir. Maddede kanun yolları, icra mahkemesince verilen icra suçlarına ilişkin kararların tâbi olduğu olağan hukuki başvuru yolları ikili bir ayrıma tabi tutularak ele alınmıştır. İİK m. 353/1, disiplin ve tazyik hapsine ilişkin kararlara karşı itiraz hukuki başvuru yoluna, İİK m. 353/2' te ise, hapis ve adli para cezalarına ilişkin kararlara karşı CMK' nın kanun yollarına ilişkin hükümlerinin uygulama alanı bulacağı belirtilmiştir. Bundan kasıt ise istinaf ve temyiz kanun yoludur. Bu açıdan İİK m. 353/1 kanun yolları sistematığı için doğru değildir. Ülkemizde istinafın yürürlüğe girmesinden sonra artık özellikle disiplin ve tazyik hapsine ilişkin kararlara karşı itiraz yolu değil istinaf yoluna başvurulması gerekir. Çünkü İİK m. 353' e göre şu anda itiraz üzerine verilen kararlar kesin hüküm teşkil etmekte, istinaf ve temyiz yolu kapatılmaktadır.

Sonuç olarak, İcra Ceza Mahkemesi' nin karşılıksızdır işlemi yapılmasına sebepiyet verme suçundan dolayı verdiği adli para cezalarına ilişkin hükümlerle ilgili olarak 4.12.2004 tarihli ve 5271 sayılı Ceza Muhakemesi Kanunu' nun kanun yollarına ilişkin genel hükümleri uygulanacaktır (İİK m. 353/2). Buna göre, karşılıksızdır işlemi yapılmasına sebepiyet verme suçundan dolayı verilecek cezanın tazyik ve disiplin hapsi olmaması nedeniyle İİK m.353/1' de düzenlenen itiraz kanun yoluna gidilemeyeceği açıktır. Dolayısıyla Ceza Muhakemesi Kuralları çerçevesinde istinafa başvurulabilecektir⁸².

⁸² CMK m. 272/3' te istinafa kapalı olan kararlar sayılmıştır. Bu istisnalar haricinde her hüküm için istinafa başvurulabilir; İstinafa kapalı olan kararlar şunlardır; a- Hapis cezasından çevrilen adli para cezaları hariç olmak üzere, sonuç olarak belirlenen üç bin Türk Lirası dâhil adli para cezasına mahkûmiyet hükümlerine, b- Üst sınırı beş yüz günü geçmeyen adli para cezasını gerektiren suçlardan beraat hükümleri c- Kanunlarda kesin olduğu yazılı bulunan hükümler (İTİŞGEN, Rezzan: "Ceza Muhakemesi Hukukunda İstinaf" , Türkiye Adalet Akademisi Dergisi, Yıl: 5, Sayı: 16 (Ocak 2014), s. 381).

Çek Kanunu m. 5' e göre, mahkeme ayrıca, yargılama esnasında talep üzerine veya resen, çek düzenleme ve çek hesabı açma yasağına; bu yasağın bulunması halinde, çek düzenleme ve çek hesabı açma yasağının devamına hükmeder. Ayrıca Çek Kanunu m. 5' e göre, koruma tedbiri olarak verilen çek düzenleme ve çek hesabı açma yasağı kararlarına karşı yapılan itirazlar bakımından ise, İİK m. 353/1 hükmü uygulanacağı belirtilmiştir. Dolayısıyla İcra Ceza Mahkemesi tarafından çek düzenleme ve çek hesabı açma yasağına itiraz yoluna başvurulabileceği kanunda açıkça belirtilmiştir. Burada şu soru akla gelmektedir; İİK m. 353/1' de, itiraz üzerine verilen kararlar kesin denildiğine göre, karşılıksız çek keşide etme suçu yargılaması esnasında mahkemece bu tedbire başvurulduğunda bir yandan yargılama devam ederken sanık bir başka İcra Ceza Mahkemesinde bu tedbire karşı itiraz yoluna başvurabilecek midir? Bu başvuru hakkında karar kesin mi olacaktır? Esas yargılamayı (karşılıksız çek keşide etme yargılamasını) yürüten icra ceza mahkemesi daha sonra bu tedbiri kaldırabilecek midir? Yahut mahkeme nihai hükmü verdiğinde ilgili kişi hem adli para cezasına karşı hem de bu tedbire karşı istinaf yoluna başvurabilecek midir?

Anılan madde, belirtilen açılardan oldukça sıkıntılıdır. Karşılıksız çek keşide etme suçu yargılaması esnasında verilen bu güvenlik ve koruma tedbiri hakkında yargılama devam ederken kişi kanunun açık hükmü gereği İİK m. 353/1 gereği bir başka icra ceza mahkemesine itiraz yoluna başvurabilecektir. Bunun sebebi esas yargılama diyebileceğimiz karşılıksız çek keşide etme suçu yargılamasının uzun sürme ihtimaline karşı verilen bu güvenlik ve koruma tedbirine karşı bir hukuki çarenin kanunda açıkça öngörülmesidir. Çünkü çek düzenleme ve çek hesabı açma güvenlik tedbiri ticari hayat açısından ağır sonuçlar doğurması nedeniyle bu şekilde bir itiraz yolu öngörülmüştür. Ancak bu itiraz üzerine verilen karar İİK m. 353/1 gereği kesin olacaktır. İşte bir başka sorun da burada yatmaktadır. Karşılıksız çek keşide etme nedeniyle hem adli para cezası, hem de çek düzenleme ve çek hesabı açma yasağına hükmedilirse ancak daha önceden bu güvenlik tedbirine itiraz edilmiş ve reddedilmiş ise (bu kararın da kesin olduğu düşünülduğünde), adli para cezası hakkında da İİK m. 353/2 uygulanacağından dolayı, sanık hem adli para cezası için hem de bu güvenlik ve koruma tedbiri için istinaf yoluna başvurabilecek midir? Kanaatimize göre bu durumda sanık hem adli para cezası hem de bu güvenlik tedbiri ve koruma tedbiri hakkında istinaf yoluna başvurabilmelidir. Çek Kanunu m. 5' te sözü edilen güvenlik ve koruma tedbiri hakkında İİK m. 353/1' in uygulanacağı hükmü, sanığın lehine ayrıca bir hukuki çare olarak getirilmek için verilmiştir. Yargılama esnasında İİK. m. 353/1' e göre yapılan bu itiraz nedeniyle istinafa gidilemeyecek ancak esas hüküm diyebileceğimiz karşılıksız çek keşide etme suçu ile birlikte verilen bu güvenlik ve koruma tedbiri hakkında (daha önceden itiraz edilmiş ve reddedilmiş olsa bile) istinaf kanun yoluna gidilebilecektir.

V. İcra Mahkemesinin Göreve Başlama Tarihi

6728 sayılı Kanun ile 5941 sayılı Çek Kanunu' nda yapılan değişiklik sonrası İcra Ceza Mahkemeleri' nin çökle ilgili "karşılıksızdır işlemi yapılmasına sebepiyet verme suçunu" nedeniyle yapılan şikâyet başvurularını almaya başlayıp başlamayacağı tereddüdü oluşmuştur. Bunun nedeni, 6728 sayılı Kanun' un yürürlük maddesini düzenleyen m. 76/1-f' nin söz konusu Kanun' un m. 62/1' de geçen şikâyetin İcra Mahkemesi' nde yapılması gerektiğine yönelik düzenlemenin 31.12.2017 tarihinde yürürlüğe gireceği hükme bağlanmışken, karşılıksız çek düzenleme suçunun ve yargılamasının icra mahkemesinde yapılacağını düzenleyen yani Çek Kanunu m. 5' te değişiklik yapan 63. maddenin derhal yürürlüğe girecek olmasıdır. Dolayısıyla suç tipini ve yargılama yerini ve usulünü gösteren madde derhal yürürlüğe girecekken, şikâyetin yapılacağı mercii gösteren madde 31.12.2017' de yürürlüğe girecekmiş gibi bir anlam çıkabilmektedir.

6728 sayılı Kanun m. 62 ise aslında iki ayrı durumu düzenlemekte ve 31.12.2017 tarihinde yürürlüğe girmesi istenen fıkra birinci fıkra değil kare kodlu çek ile ilgili düzenleme yapan ikinci fıkradır. Ancak maalesef yanlış anlamaya müsait bir düzenleme yapılmıştır.

6728 sayılı Kanun m. 62/1, 5941 sayılı Çek Kanunu' nun m. 3/ 6' da yer alan Cumhuriyet Başsavcılığına talep ibaresi yerine "icra mahkemesine şikâyet" kurumunun düzenlendiği görülmektedir. Bu düzenlemenin amacı, karşılıksız çek keşide etme suçunun yargılamasının İcra Mahkemeleri' nde görülecek olması nedeniyle şikâyetin de cumhuriyet savcılığına değil İcra Mahkemeleri' ne doğrudan yapılmasının istenmesidir. Bu suç, şikâyete bağlı bir suçtur ve şikâyet yeri de İcra Mahkemeleri olsun istenmiştir. 6728 sayılı Kanun m. 62/1 ile yapılan değişikliğin amacı, Çek Kanunu m. 5 ile uyumu sağlamaktır. Dolayısıyla şöyle bir sorun ortaya çıkmıştır. Karşılıksız çek keşide etme suçunu düzenleyen madde derhal yürürlüğe girerken şikâyetin yapılacağı mercii gösteren madde, daha sonra, yani 31.12.2017 tarihinde yürürlüğe girecek gibi bir tereddüt ortaya çıkmıştır.

Ancak 6728 sayılı Kanun m. 62/2 kare kodlu çeklerin kaydedileceği sistem ile ilgili bir düzenlemedir. İşte yürürlük tarihinin 31.12.2017 olması istenen fıkra aslında 6728 sayılı Kanun' un 62/2. maddesidir.

Sonuç olarak, icra mahkemelerinin görevinin 09.08.2016 tarihi itibarıyla başladığı ve şikâyet yerinin de icra mahkemeleri olduğu kabul edilmelidir. Kanun koyucunun, 6728 sayılı Kanun' un 62. maddesinde öngördüğü "Çek Kanunu m. 3/6' da değişiklik yapılması" ve "aynı maddeye 10. fıkranın eklenmesi" hususlarını birbirinden ayırmaksızın, 62. maddenin yürürlüğünü 31.12.2017' ye bırakması hata olup, bu hatanın Çek Kanunu m. 5' e aykırı

şekilde yorumlanması ve icra mahkemelerinin görevinin 31.12.2017' de başlayacağını kabulü mümkün değildir⁸³. Nitekim Adalet Bakanlığı Ceza İşleri Genel Müdürlüğü'nün 19120602-045-02-0722-2016-E.1411/65057 sayılı ve 24/10/2016 tarihli Karşılıksız Çek Şikâyeti Başvurularının Alınıp Alınmayacağı konusuna ilişkin Bakanlık görüşü de bu doğrultuda sorunu açıklığa kavuşturmuştur. Nitekim Yargıtay'ın da görüşü bu yönde olmuştur⁸⁴.

⁸³ **ŞEN**, Ersan: "Karşılıksız Çekte İcra Mahkemesinin Görev Tarihi", (<http://www.haber7.com/yazarlar/prof-dr-ersan-sen/2225869-karsiliksiz-cekte-icra-mahkemesinin-gorev-tarihi>, E.T.: 19.05.2017).

⁸⁴ "...Dosya kapsamına göre; Mercii tarafından 6728 sayılı Kanun'un 62. maddesi ile 5941 sayılı Kanun'un 3. maddesinin altıncı fıkrasında yer alan "Cumhuriyet Başsavcılığına talepte" ibaresinin "icra mahkemesine şikâyette" şeklinde değiştirildiği, ancak bahse konu değişikliğin 6728 sayılı Kanun'un 76/f maddesi uyarınca 31/12/2017 tarihinde yürürlüğe gireceği gerekçesiyle itirazın kabulüne karar verilmiş ise de; 6728 sayılı Kanun'un 62.maddesiyle 5941 sayılı Kanun'un 3. maddesine yukarıda belirtilen değişikliğin yanı sıra 10. fıkra eklenerek "Lehine kare kodlu çek düzenlenen lehdar, teslim aldığı çeki Türk Ticaret Kanunu'nun 780 inci maddesinin üçüncü fıkrasında belirtilen sisteme kaydeder. Kare kodlu çekin sisteme kaydedildiği tarihten sonra çek düzenleyen tüzel kişinin temsilcilerinde meydana gelen değişiklikler, çek hesabı sahibi tüzel kişinin sorumluluğunu ortadan kaldırmaz." şeklinde kare kodlu çekler yönünden yeni bir düzenleme getirildiği, kanun koyucunun 6728 sayılı Kanun'un 76/f maddesindeki düzenleme ile işbu kare kodlu çekler için öngörülen yeni düzenlemenin yürürlük tarihinin ertelenmesini amaçladığı zira 6728 sayılı Kanun'un 63. maddesi ile değiştirilen 5941 sayılı Kanun'un 5.maddesinde "(1) Üzerinde yazılı bulunan düzenleme tarihine göre kanuni ibraz süresi içinde ibrazında, çekle ilgili olarak "karşılıksızdır" işlemi yapılmasına sebebiyet veren kişi hakkında, hamilin şikâyeti üzerine, her bir çekle ilgili olarak, binbeşyüz güne kadar adli para cezasına hükmolunur ... Koruma tedbiri olarak verilen çek düzenleme ve çek hesabı açma yasağı kararlarına karşı yapılan itirazlar bakımından 9/6/1932 tarihli ve 2004 sayılı İcra ve İflas Kanunu'nun 353 üncü maddesinin birinci fıkrası hükmü uygulanır. Bu suçtan dolayı açılan davalar icra mahkemesinde görülür ve İcra ve İflas Kanunu'nun 347, 349, 350, 351, 352 ve 353 üncü maddelerinde düzenlenen yargılama usulüne ilişkin hükümler uygulanır. Bu davalar çekin tahsil için bankaya ibraz edildiği veya çek hesabının açıldığı banka şubesinin bulunduğu yer ya da hesap sahibinin yahut şikâyetçinin yerleşim yeri mahkemesinde görülür." şeklinde düzenleme yapılarak çekle ilgili olarak karşılıksızdır işlemi yapılmasına sebebiyet vermek eyleminin, adli para cezasını gerektirir bir suç olarak öngörüldüğü, aynı maddede bu suçtan dolayı açılan davaların İcra mahkemelerinde görüleceği ve 2004 sayılı Kanun'un 347, 349, 350, 351, 352 ve 353 üncü maddelerinde düzenlenen yargılama usulüne ilişkin hükümlerin uygulanacağını açıkça hükme bağlandığı, 2004 sayılı Kanun'un 349. maddesinde "Şikâyet dilekçe ile veya şifahi beyanla yapılır. Dilekçeyi veya dava beyanını alan icra mahkemesi duruşma için hemen bir gün tayin edip şikâyetçinin imzasını alır ve maznuna celpname gönderir. Şahit gösterilmişse o da celp olunur." şeklinde yer alan düzenlemeye nazaran, [b]5941 sayılı Kanun'un 5. maddesinde düzenlenen karşılıksızdır işlemi yapılmasına sebebiyet vermek suçundan dolayı şikâyetlerin doğrudan İcra mahkemelerine yapılması gerektiği cihetle,....", Y. 19. CD., T. 30.03.2017, E.; 2017/1189, K.; : 2017/2913 (naklen; <http://www.haberoran.com/> , E.T.: 19.05.2017).

SONUÇ

6728 Sayılı Yatırım Ortamının İyileştirilmesi Amacıyla Bazı Kanunlarda Değişiklik Yapılmasına İlişkin Kanun ile 5941 sayılı Çek Kanunu' nda yapılan değişiklikle neticesinde "karşılıksızdır işlemi yapılmasına sebepiyet verme suçu" adli para cezası içeren bir yaptırımla hukukumuzda yeniden girmiştir. Ayrıca mahkeme, adli para cezası ile birlikte, çek düzenleme ve çek hesabı açma yasağına; bu yasağın bulunması hâlinde, çek düzenleme ve çek hesabı açma yasağının devamına da hükmedebilir.

Hükmedilen adli para cezasının öngörülen usulde ödenmemesi üzerine, bu adli para cezasının hapis cezasına çevrilmesi söz konusudur. 5941 sayılı Çek Kanunu m. 5 gereği bu suçla ilgili görevli mahkeme icra mahkemesi olacaktır. Kanun koyucu bu düzenlemeler ile karşılıksız çek suçunu yeniden düzenlemeyi, cezasını daha etkin kılmayı ve yargılamayı da hızlandırmayı hedeflemiştir.

Bu adli para cezasının hapis cezasına çevrilmesi usulü ise 5275 sayılı "Ceza ve Güvenlik Tedbirlerinin İnfazı Hakkında Kanun" hükümleri çerçevesinde yapılmaktadır. Ancak cezayı daha etkin kılmak için, Çek Kanunu m. 5/11' e göre, 5275 sayılı Ceza ve Güvenlik Tedbirlerinin İnfazı Hakkında Kanun m. 106/3' te yer alan kamuya yararlı bir işte çalıştırma kararı verilmeksizin doğrudan hapis cezasına çevrileceği düzenlenmiştir. Bu düzenlemenin beklenen faydayı sağlayıp sağlamayacağı zaman içerisinde görülecektir. Kanaatimize göre, adli para cezasının infazı bakımından bu şekilde farklılık yaratmak Ceza İnfaz Hukuku ilkeleri ile bağdaşmadığı gibi Anayasal açıdan da sıkıntılıdır. Yargılamanın genel yetkili ceza mahkemelerinde yapılmasının daha uygun olacağı düşüncesindeyiz.

5941 sayılı Çek Kanunu' nda düzenlenen "karşılıksızdır işlemi yapılmasına sebepiyet verme suçu" İcra ve İflas Kanunu' nda düzenlenmeyişi ve bir takibe de dayanmaması nedeniyle nitelik olarak aslında bir icra ve iflas suçu değildir. Kanun koyucu buna rağmen yargılamanın hızlı yapılması gerekçesi ile karşılıksızdır işlemi yapılmasına sebepiyet verme suçu yargılamasında icra mahkemesini görevlendirmiş ve bu suçtan dolayı açılan davaların icra ve iflas Kanunu' nun 347, 349, 350, 351, 352 ve 353' üncü maddelerinde düzenlenen yargılama usulüne ilişkin hükümlerin uygulanacağına hükmetmiştir.

5941 sayılı Çek Kanunu m. 5' e göre, bu suçun yargılamasında yetkili mahkemeler, çekin tahsili için bankaya ibraz edildiği veya çek hesabının açıldığı banka şubesinin bulunduğu yer ya da hesap sahibinin yahut şikâyetçinin yerleşim yeri mahkemeleridir. Ancak bir icra takibi yapılmış olsa bile, icra takibinin yapıldığı yer mahkemesi, Çek Kanunu m. 5' te İİK m. 348' e atf yapılmaması sebebiyle yetkili mahkeme değildir.

Çek Kanunu m. 5' e göre ilgili hakkında işlem yapılabilmesi hamilin şikâyetine bağlıdır. Bu şikâyet icra mahkemesine yapılacaktır. Şikâyet hakkına sahip olan kişi hamildir. İleri tarihli çeklerde, çek üzerinde yazılı keşide tarihinden önceki bir tarihte karşılığı tahsil edilmek amacıyla bankaya ibraz edildiğinde, karşılıksızdır işlemi yapılmayacak ve bu nedenle de herhangi bir cezai sorumluluk ve şikâyet hakkı da olmayacaktır. Ayrıca banka, karşılıksız çıkan çek için kanunen ödemek zorunda olduğu miktar bakımından şikâyet hakkına sahip değildir. İbrazdan sonra çekin karşılıksız çıkmasına rağmen çekin ciro edilmesi halinde bu hamilin şikâyet hakkı bulunmamaktadır.

Çek Kanunu m. 5' te, İcra ve İflas Kanunu' nda şikâyet süresini düzenleyen İİK m. 347' ye atf yapılmıştır. Şikâyet hakkı, fiilin öğrenildiği tarihten itibaren üç ay ve her halde fiilin işlendiği tarihten itibaren bir yıl geçmekle düşer. Şikâyet hakkının kullanımı için öngörülen üç aylık ve bir yıllık süreler hak düşürücü süre niteliğindedir. Bu nedenle bu süreler kesilmez, durmaz ve hakkında eski hale getirme yoluna da gidilemez.

Şikâyet, dilekçeyle veya sözlü beyanla yapılabilir. Şikâyet hakkı sahibi şikâyete ilişkin dilekçesini icra mahkemesine verebileceği gibi, sözlü beyanını tutanağa geçirtmek suretiyle de şikâyetini gerçekleştirebilir. Şikâyet, 5941 sayılı Çek Kanunu m. 5/1' de tanımlanan suç bakımından bir dava şartı ve iddianame yerine geçen belge hükmünde olması nedeniyle takibi şikâyete bağlı olan bütün suçlarda yargılama, kovuşturma aşamasından başlayacaktır.

Takibi şikâyete bağlı suçlarda şikâyetçinin yapılan bu yargılamaya katılmaması halinde şikâyet düşer. Şikâyetçi, dilekçe veya beyanında göstermiş olduğu deliller ile bağlıdır. Sanık ise savunmasını ancak bir kere genişletebilir. Bu husus hukuk yargılamasında yer alan davanın ve savunmanın genişletilmesi yasağından ve ceza yargılamasında yer alan resen araştırma ilkesinden de farklıdır.

İİK m. 352' ye göre, icra mahkemesi iki tarafın ifadelerini ve bütün delillerini ve iddia ve müdafaalarını dinledikten sonra en geç beş gün içinde kararını verir. Verilen bu kararda CMK m. 232' de belirtilen hususlara yer verilmelidir. Duruşmanın sona erdiği açıklandıktan sonra hüküm verilir. Beraat, ceza verilmesine yer olmadığı, mahkûmiyet, güvenlik tedbirine hükmedilmesi, davanın reddi ve düşmesi kararı, hükümdür (CMK m. 223/1). Eski kanun döneminde çek bedelinin karşılıksız kalan kısmı kadar adli para cezası belirlenmekteydi. Fakat lehtara ödenmesi gereken miktar faiz dolayısıyla daha yüksek olmaktaydı. Bu durumda daha az olan adli para cezası ödenerek zorlama hapsinden kurtulmak mümkündü. Yeni düzenlemede ise, hükmedilecek adli para cezası; çek bedelinin karşılıksız kalan miktarı, çekin üzerinde yazılı bulunan düzenleme tarihine göre kanuni ibraz tarihinden itibaren işleyecek 3095 sayılı Kanun' a göre ticari işlerde temerrüt faizi oranı üzerinden hesaplanacak faizi

ile takip ve yargılama gideri toplamından az olamaz hükmü getirilmiş ancak yeni düzenleme Anayasa Mahkemesi tarafından iptal edilmiştir.

Çek Kanunu m. 6' da düzenlenen "Etkin pişmanlık ve çek düzenleme ve çek hesabı açma yasağının kaldırılması" başlıklı maddesinde, davanın hangi durumda düşeceği, şikâyetten vazgeçme halinde ne olacağı ayrıca düzenlenmiştir. Çek Kanunu' nda atfı yapılmaması nedeniyle İİK m. 354' te yazan ceza zamanaşımı süreleri uygulanmaz. Bu durumda TCK' nın dava zamanaşımını düzenleyen 66. maddesi ve ceza zamanaşımını düzenleyen 68. maddelerinin uygulama alanı bulması gerekir. Ayrıca Çek Kanunu m. 5/10 gereği, karşılıksızdır işlemi yapılmasına sebepiyet verme suçu nedeniyle, ön ödeme, uzlaşma ve hükmün açıklanmasının geri bırakılmasına ilişkin hükümler uygulanmayacaktır.

Çek Kanunu m. 5' in atfı gereği kanun yolları açısından İİK m. 353 uygulanacaktır. Buna göre, icra mahkemesinin karşılıksızdır işlemi yapılmasına sebepiyet verme suçundan dolayı verdiği hükümlerle ilgili olarak 4.12.2004 tarihli ve 5271 sayılı Ceza Muhakemesi Kanunu' nun kanun yollarına ilişkin genel hükümleri uygulanacaktır (İİK m. 353/2). İcra ceza mahkemesi tarafından çek düzenleme ve çek hesabı açma yasağına karşı ise İİK m. 353/1 gereği, itiraz yoluna başvurulabilecektir. İcra mahkemelerinin 09.08.2016 tarihi itibarıyla göreve başladığı ve şikâyet yerinin de icra mahkemeleri olduğu kabul edilmelidir.

KAYNAKÇA

ARTUK, Emin/ **GÖKCEN**/ Ahmet: Ceza Hukuku Genel Hükümler, Ankara 2017.

ARTUK, Emin/ **GÖKCEN**, Ahmet / **YENİDÜNYA**, Caner: Ceza Hukuku Genel Hükümler, Ankara 2015.

AŞIK, İbrahim: "5237 Sayılı Türk Ceza Kanunu ve 5358 Sayılı Kanun Işığında İcra ve İflas Kanunu' nda Yer Alan Cezai Hükümler (m.331-354)", Prof. Dr. Fırat Öztan' a Armağan, C.II, Ankara 2010, s. 2513-2551.

CANBOLAT, Selahattin: "Çekle Ödemelerin Düzenlenmesi ve Çek Hamillerinin Korunması Hakkındaki 3167 Sayılı Kanun İle İlgili Bir İnceleme", Ankara Barosu Dergisi, Yıl 1985, Sayı 2, s. 257-262.

CENTEL, Nur/ **ZAFER**, Hamide: Ceza Muhakemesi Hukuku, İstanbul 2015.

ÇETİN, Emine Halman: İcra-İflas Suçları ve Yargılama Usulü, Ankara 2012.

ÇETİNER, Ufuk: “*Anayasanın 38. Maddesinin Değişmesi Sebebiyle Karşılıksız Çek Keşide Etme Suçu ve İcra İflas Suçları Bakımından Ortaya Çıkan Hukuksal Durumlar*”, Ankara Barosu Dergisi, Yıl 2002/1, s.173-181.

DÖNMEZER, Sulhi: “*Karşılıksız Çek*”, İHFM 1977, C.XLIII (C. 43), S.1-4, s. 303-324.

ERİŞ, Gönen: Uygulamalı Çek Hukuku, 4. Baskı, Ankara 2003.

GÜNAY, Mehmet: Hukukumuzda İcra Suçları, Yayınlanmamış Doktora Tezi, Kocaeli Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü, Kocaeli 2013.

HACIOĞLU, Caner: “*Son Yasal Değişiklikler Çerçevesinde Karşılıksız Çek Keşide Etme Suçu Üzerine Bir İnceleme*”, AÜEHFD, C. VII, S.1-2, Haziran 2003, s.129-159.

HELVACI, Mehmet: “*Çek Kanunu Tasarısı'nın Genel Olarak Değerlendirilmesi*”, BATIDER, C. XXV, S. 4, Y. 2009, s. 229-251.

İTİŞGEN, Rezzan: “*Ceza Muhakemesi Hukukunda İstinaf*”, Türkiye Adalet Akademisi Dergisi, Yıl: 5, Sayı: 16 (Ocak 2014), s. 373-404.

KAÇAK, Nazif: İcra ve İflas Kanunu Şerhi, C. 2, Ankara, 2006.

KAYANÇİÇEK, Murat: “*5941 sayılı Çek Kanunu'na İlişkin Eleştiriler ve Değişiklik Önerileri (Uygulama ve Doktrin)*”, TAAD, Cilt:1, Yıl:3, Sayı:8, s. 261-292.(20 Ocak 2012).

KILÇIK, Sevcan: 5941 Sayılı Çek Kanunu ve 6102 Sayılı Ticaret Kanunu Çerçevesinde Çek Hamillerinin Korunması, Gaziantep Üniversitesi SBE, Yayınlanmamış Yüksek Lisans Tezi.

KOCA, Mahmut/ **ÜZÜLMEZ**, İlhan: Türk Ceza Hukuku Genel Hükümler, Ankara 2017.

KORKUSUZ, M. Refik: İcra Hukuku ve Uygulaması, Ankara 2004.

KÜRTÜL, Mehmet: Açıklamalı, İçtihatlı, Örnekli İcra ve İflas Suçları, Ankara, 2012.

ÖZGENÇ, İzzet: Çek Kanunu, Ankara 2017.

ÖZMEN, İsmail: İcra Mahkemesinin Görevine Giren Suçlar, Ankara 2007.

REİSOĞLU, Seza: Türk Hukukunda ve Bankacılık Uygulamasında Çek, Ankara 2003.

REİSOĞLU, Seza: Çek Hukuku, Ankara 2011.

SANCAR, Türkân: “*Ekonomik Suç Gerçekliği Karşısında ‘Ekonomik Suça Ekonomik Ceza’ Söylemi*”, Çekler Hakkındaki 3167 Sayılı Kanunla İlgili Adalet Bakanlığı Taslağı ve Karşı Görüşler Sempozyumu, Bildiriler-Tartışmalar-Panel, Ankara 2002.

SARI, Rifat: İcra Suçları, Ankara Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü, Yayınlanmamış Yüksek Lisan Tezi, Ankara 2011.

ŞEN, Ersan: “*Son Kararlar Işığında Karşılıksız Çekte Şikâyet Hakkı*” , (hukukihaber.net E.T.: 16.11.2017). (ŞEN, Şikâyet Hakkı)

ŞEN, Ersan: “*Yeni Çek Kanunu ve Anayasaya Aykırılık Sorunu*”, (<http://www.haber7.com/yazarlar/prof-dr-ersan-sen/2038785-yeni-cek-kanunu-ve-anayasaya-aykirlilik-sorunu>, E.T.: 23.02.2017). (ŞEN, Anayasaya Aykırılık)

ŞEN, Ersan: “*Karşılıksız Çekte İcra Mahkemesinin Görev Tarihi*”, (<http://www.haber7.com/yazarlar/prof-dr-ersan-sen/2225869-karsiliksiz-cekte-icra-mahkemesinin-gorev-tarihi>, E.T.: 19.05.2017). (ŞEN, İcra Mahkemesinin Görev Tarihi)

UYSAL, Mehmet: “*Yeni Yasaların Işığında İcra ve İflas Suçları İle Yargılama Yöntemine Farklı Bir Bakış*”, İstanbul Barosu Dergisi, C. 80, S. 3, Y. 2006, s. 1013-1048.

YILDIRIM, Zeki/ **ÇETİNTÜRK**, Ekrem: “*İbraz Edilen Çekle İlgili Olarak Karşılıksızdır İşlemi Yapılması Halinde Nasıl Bir Yaptırım Uygulanması Gerektiği Sorunu*”, TBB Dergisi, Yıl 2012, Sayı 103, s. 27- 84.